

Ghid metodologic pentru predarea disciplinei Istoria evreilor. Holocaustul

Argument

Prezentul ghid al programei „Istoria evreilor. Holocaustul”, adoptată prin Ordinul Ministerului Educației nr.5344/2023 este un instrument destinat profesorilor care au în anul școlar 2023-2024 în încadrarea lor această disciplină. Realizat de un colectiv format din cadre didactice din învățământul universitar, cercetători și profesori din învățământul preuniversitar, ghidul cuprinde, la fiecare din conținuturile programei, două părți. O primă parte, conține informații teoretice, absolut utile elevilor, pentru cunoașterea diferitelor aspecte ale evoluției istoriei evreilor și a Holocaustului. Cea de-a doua parte este cea metodicodidactică, necesară tuturor profesorilor, dar mai ales debutanților și celor care nu au fost formați pe problematica disciplinei amintite, pentru ca având aceste îndrumări să le fie facilitată pregătirea demersurilor didactice.

Ghidul propune o abordare nu doar istorică ci și interdisciplinară și civică asupra conținuturilor programei noii discipline, introdusă în planurile de învățământ, începând cu acest nou an școlar, (2023-2024).

Practic, acest ghid care va fi format din trei părți ce corespund în mare parte intervalelor de cursuri, se dorește a fi un suport științific și metodic, până la apariția manualelor școlare. El vine și în sprijinul elevilor care au un îndrumar atât în ceea ce privește istoria evreilor din România cât și problematica Holocaustului. Astfel, după cum se susține și în documentul „Alianței Internaționale privind Comemorarea Holocaustului” (IHRA) „Recomandări privind predarea și învățarea cu privire la Holocaust” „Pe lângă înzestrarea celor care învață, cu un nivel de cunoștințe cu privire la un eveniment care a constituit o provocare fundamentală pentru valorile umane, Educația despre Holocaust le oferă elevilor oportunitatea să înțeleagă unele mecanisme și procese care duc la genocid și la alegerile pe care oamenii le-au făcut pentru a grăbi, a accepta sau pentru a rezista în fața procesului, persecuției și crimei, recunoscând că aceste alegeri au fost câteodată făcute în condiții extraordinare”.

1. IDENTITATE EVREIASCĂ ȘI EDUCAȚIA DESPRE HOLOCAUST ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

1. EVREII — TRĂSĂTURI DEFINITORII: ORIGINEA, CULTURA, RELIGIA

De-a lungul istoriei lor, evreii au fost supuși persecuțiilor, în special pentru credința lor religioasă, persecuții care au inclus moartea a aproximativ 6 milioane de evrei în timpul Holocaustului. Istoria iudaismului este esențială pentru înțelegerea credinței evreiești, care, la rândul ei, are o moștenire bogată și influentă în domeniile dreptului, culturii și tradiției evreiești, și nu numai.

Religia evreilor, care datează de aproape 4 milenii, poartă numele de iudaism și este una monoteistă. Ei cred că există un singur Dumnezeu care a stabilit un legământ – sau un acord special – cu ei. Dumnezeu comunică cu credincioșii prin profeți (printre care Avraam, Isaac, Iacov, Moise) răsplătește faptele bune și le pedepsește pe cele rele. Majoritatea evreilor cred că Mesia este mântuitorul, salvatorul evreilor, care se consideră membrii poporului ales al lui Dumnezeu.

Evreii se închină în locașuri de rugăciune sfinte cunoscute sub numele de sinagogi (construite după demolarea celui de-al doilea Templu, care era loc unic de rugăciune al adeptilor iudaismului), iar conducătorii lor spirituali sau preoții sunt numiți rabini. Steaua lui David cu șase colțuri este simbolul iudaismului.

Astăzi, există aproximativ 14 milioane de evrei în întreaga lume. Cei mai mulți dintre ei trăiesc în Statele Unite și Israel. În mod tradițional, o persoană este considerată evreu dacă mama sa este evreică.

Textul sacru evreiesc este numit Tanah sau „Biblia ebraică”. El include aceleași cărți ca și Vechiul Testament din Biblia creștină, care sunt ordonate însă diferit. Tora – primele cinci cărți ale Tanahului – conturează legile pe care evreii trebuie să le respecte. În ebraică, Tora înseamnă „instruire” sau „învățătură”. Ea este cunoscută și sub numele de Pentateuh întrucât cuprinde primele cinci cărți ale Bibliei ebraice, preluate în Biblia creștină, mai precis Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii și Deuteronomul.

Originile credinței evreiești sunt explicate în Tora. Potrivit acesteia, Dumnezeu s-a revelat pentru prima dată unui evreu pe nume Avraam, care a devenit cunoscut drept fondatorul iudaismului. Evreii cred că Dumnezeu a făcut un legământ special cu Avraam și că el și descendenții lui au fost oameni aleși care vor crea un popor mare.

Isaac, fiul lui Avraam și nepotul său Iacov, au devenit, de asemenea, figuri centrale în istoria antică a evreilor. Iacov a luat numele de Israel, iar copiii lui și generațiile viitoare au devenit cunoscuți ca israeliți.

La mai bine de 1.000 de ani după Avraam, profetul Moise i-a condus pe israeliți din Egipt după ce au fost sclavi în acel regat timp de sute de ani înapoi în Țara Sfântă. Potrivit Torei, Dumnezeu i-a revelat lui Moise legile Sale, cunoscute sub numele de *Tablele Legilor*, pe Muntele Sinai, pe drumul întoarcerii din exil.

În jurul anului 1.000 î.Hr., regele David a condus poporul evreu. Fiul său, Solomon, a construit primul Templu din Ierusalim, care a devenit locul central de cult pentru evrei. Regatul s-a prăbușit în jurul anului 931 î.Hr., iar poporul evreu s-a împărțit în două grupuri: Israel în nord și Iudeea în sud.

În jurul anului 587 î.Hr., babilonienii au distrus primul templu și au trimis mulți evrei în exil. Un al doilea templu a fost construit în jurul anului 516 î.Hr. cu ajutorul noilor stăpânitori, perșii, dar a fost în cele din urmă distrus de romani (care cuceriseră teritoriile locuite de evrei în anul 63 î.Hr.), în anul 70 d.Hr. Distrugerea celui de-al doilea Templu a fost semnificativă, deoarece evreii nu mai aveau un loc unic de rugăciune, motiv pentru care și-au mutat serviciul religios în sinagogi construite în localitățile unde trăiau.

Cărțile sfinte evreiești. Aceste texte sunt esențiale și definitorii pentru cultura și identitatea evreilor. În timp ce *Tanahul* (care include *Tora*) este considerat textul sacru al

iudaismului, multe alte manuscrise importante au fost compuse în anii următori. Acestea au oferit perspective asupra modului în care *Tanahul* ar trebui să fie interpretat și au consemnat legile care anterior circulaseră doar oral. În jurul anului 200 d.Hr., învățații evrei au compilat *Mișna* – un text care descrie și explică codul de drept evreiesc și care fusese anterior transmis oral.

Mai târziu, a fost creat *Talmudul*, o colecție de învățături și comentarii despre legea evreiască. Talmudul conține *Mișna* și un alt text cunoscut sub numele de *Ghemara* (care examinează *Mișna*). El include interpretările a mii de rabini și subliniază importanța unui număr de 613 porunci ale legii iudaice.

Cultura iudaică este foarte profund legată de religie și reprezintă o componentă identitară esențială a evreilor. Aceasta, la rândul ei, proiectează un profund sens teologic asupra istoriei poporului evreu și a popoarelor care au intrat în contact cu acesta, înglobând această istorie în textura culturală-identitară a evreilor de pretutindeni. Acesta este motivul pentru care referințele la momentele cruciale ale istoriei, cu precădere antice, ale acestora – parte integrantă a planului divin pentru poporul evreu – este importantă pentru înțelegerea specificului culturii și identității evreiești. Ceremoniile religioase reprezintă părți esențiale ale vieții comunitare și culturale ale vieții evreilor atât din diaspora, cât și din Israelul contemporan. Acestea gravitează adesea fundamental în jurul evocării și rememorării, în cheie religioasă și nu numai, a principalelor evenimente istorice sau istoricizate din trecutul poporului evreu cum ar fi robiile, exodul, reclădirea Templului, revenirea în țara promisă. De acestea se leagă regulile dietare și de port specifice, festivalurile religioase.

Originile poporului evreu – ai cărui membri se numesc și vechii israeliți – se află în Orientul Mijlociu antic, pe un teritoriu numit Canaan, aflat în zona de confluență a imperiilor antice egiptean, babilonian și asirian.

Momente importante din istoria antică a evreilor

„Epoca de aur” a Israelului antic, numit Regatul lui Israel, se referă la perioada în care au domnit regii David și Solomon, între anii 1010 și 931 î.Hr. Perioadele ulterioare au fost marcate de cuceriri străine și declin. În anul 722 î.Hr., cea mai mare parte a Israelului au fost cucerită de vechiul Imperiu Asirian, iar între anii 598–587 î.Hr. de Imperiul Babilonian, care a exilat o parte dintre evrei, în principal elita lor politică și socială, în Babilon și le-a demolat templul din capitala Ierusalim (Primul Templu). De asemenea, unii evrei au fugit în Egipt. Acest moment poate fi considerat începutul diasporei evreiești, un termen care provine din cuvântul „dispersie”, adică răspândirea evreilor în Orientul Mijlociu și, în cele din urmă, în alte teritorii.

La mai puțin de șase decenii de la invazia și dominația babiloniană, în 539 î.Hr., babilonienii au fost și ei cucerți de Imperiul Persan. Spre deosebire de babilonieni, persanii credeau că cel mai bun mod de a asigura pacea era să readucă oamenii pe pământurile lor natale și să îi ajute să trăiască în conformitate cu legile lor străvechi, ajutându-i să-și reconstruiască templele, inclusiv marele templu din Ierusalim.

Următorul imperiu care a avut un impact asupra evreilor și a istoriei acestora a fost Imperiul lui Alexandru Macedon (sau Cel Mare). Imperiul realizat de Alexandru Macedon și răspândirea elenismului în toată regiunea Orientului Mijlociu au accelerat așezarea evreilor în alte zone ale noului stat. Numeroși evrei au devenit soldați în armatele lui Alexandru cel Mare și s-au stabilit în Egiptul antic. La fel ca soldații greci, aceștia au obținut terenuri în schimbul serviciului militar, și-au format propriile comunități și și-au construit lăcașe de rugăciune numite sinagogi.

Însă, în primul secol î.Hr., au izbucnit tensiuni între membrii elitelor grecești și comunitatea evreiască din Egipt. Când Imperiul Roman a cucerit Egiptul în anul 30 î.Hr., relațiile dintre aceste comunități s-au înrăutățit mult. În Egiptul aflat sub dominație romană, noii stăpânitori le-au permis grecilor să-și mențină unele privilegii deținute de regulă doar de cetățenii romani, lucru extins și asupra unor evrei cu rol economic și cultural important din orașul Alexandria. Grecii au protestat împotriva includerii acestora din urmă între persoanele cu statut special și îi acuzau pe evrei în campanii publice că sunt antisociale, că au legi

ciudate sau chiar că sunt fără lege, că îi urăsc pe zeii oficiali, sau chiar că practică în secret canibalismul, mâncând oameni în ritualuri tainice. Ca urmare, în secolul I și al II-lea d.Hr. au avut loc atacuri spontane împotriva populației evreiești. Zeci de mii de evrei au fost măcelăriți, iar restul au fugit din Egipt. Proprietățile lor au fost confiscate de romani. În această regiune propaganda antievreiască era atât de puternică, încât, chiar și după plecarea evreilor din Egipt, scriitorii greci și romani au continuat să se refere la persistența suspiciunii față de aceștia. Antiudaismul din această perioadă avea aspecte politice, economice, culturale și religioase.

Isus, considerat de toate variantele religiei creștine fiul lui Dumnezeu, Mesia, mântuitorul, salvator al poporului ales și întemeietorul acestei religii, a fost evreu, scrierile sale erau evreiești, iar primii săi adepți erau evrei. El a fost executat de romani în anul 33 d.Hr. în cooperare cu preoții evrei din Ierusalim care se opuneau înnoirii religiei tradiționale iudaice pe care o propovăduia.

Însă, din perspectiva evreiască, Mesia pe care îl așteptau nu trebuia să moară, motiv pentru care mulți evrei nu au crezut că Isus era Mesia. Liderii religioși creștini au început să promoveze creștinismul ca religie întemeiată de Isus, considerând-o o împlinire sau o înlocuire a iudaismului. Ei au susținut că adevăratul popor ales de Dumnezeu (Israel) erau creștinii și că doar ei erau cei care aveau dreptul să folosească cuvântul „Israel”. În aceeași ordine de idei, promotorii creștinismului afirmau că evreii își citeau greșit propriile scripturi, motiv pentru care nu puteau să îl recunoască pe Isus ca fiu al lui Dumnezeu și mântuitor. Distrugerea Templului iudaic din Ierusalim (Cel de-al Doilea Templu) de către romani, în anul 70 d.Hr., a început să fie considerată de adepții creștinismului o confirmare a convingerii lor că evreii și-au interpretat greșit scrierile sfinte.

Din anul 392 d.Hr., Imperiul Roman, trecut la religia creștină, a interzis religia tradițională romană și practicarea acesteia în public sau în privat, sub pedeapsa cu moartea sau exilul. După 418 d.Hr., conducătorii imperiului au promulgat legi antievreiești, interzicându-le să se căsătorească cu neevreii și excluzându-i din administrație, armată și magistratură. Evreilor li s-a interzis să construiască noi sinagogi sau să renoveze sinagogile existente și să convertească alte persoane la iudaism.

Biserica Catolică, deținătoarea autorității spirituale absolute și a unei imense puteri politice, a ajuns, treptat, folosind scrieri teologice devenite texte fondatoare importante ale catolicismului, precum cele ale Sfântului Augustin (354-430 d.Hr.), la atitudinea oficială conform căreia evreilor trebuia să li se permită să existe, chiar dacă într-o „stare de supunere”, pentru a mărturisi despre propria răutate și despre adevărul creștin, până când aceștia vor îmbrățișa credința în cea de-a doua venire a lui Hristos. Un alt motiv, mult mai pragmatic, al tolerării evreilor, a fost nevoia Bisericii de a apela la banii evreilor bancheri și negustori bogați

Antiudaismul a continuat și în perioada medievală. Între anii 1100 și 1800, în Europa, evreii au fost expulzați din diferite orașe și provincii. Ori de câte ori apăreau dificultăți în viața comunităților sau a popoarelor, calamități, molime, războaie, foamete, liderii politici, militari, economici și religioși aveau nevoie de un *țap ispășitor* respectiv de cineva pe care să-l facă vinovat de aceste calamități. Astfel, era mai ușor pentru ei să dea vina pe evrei și să îi expulzeze din orașele lor. Nenumărați evrei au fost uciși, mulți au fugit din regiunile respective, iar alții s-au convertit la creștinism pentru a scăpa de persecuții. Principalul motiv invocat împotriva evreilor a fost de natură religioasă, în care prima acuzație împotriva acestora era aceea de deicid – faptul că l-au omorât pe fiul lui Dumnezeu, Isus (Evanghelia după Matei, 27,25: „Iar tot poporul a răspuns și a zis: Sângere Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri!”). De fapt, acuzația principală era că evreii l-au văzut și nu l-au recunoscut, nu au înțeles că el era Dumnezeu.

Practicarea de către evrei a unei religii necreștine, într-o limbă inaccesibilă comunităților majoritare, portul și obiceiurile diferite și tendința comunităților evreiești de a duce o viață separată de cea a majorității, au alimentat prejudecățile, ignoranța și suspiciunile multor membri ai societăților creștine majoritare, prejudecăți folosite adesea de conducătorii statelor și ai instituțiilor în acțiunile împotriva evreilor. Nu arareori, Biserica, regii,

aristocrații și alți lideri ai vremii au apelat la împrumuturi de la evrei, iar expulzarea acestora ducea și la dispariția datoriilor față de ei.

Antisemitismul, care a înlocuit termenul *antiudaism* în urmă cu aproximativ un secol și jumătate, este expresia sentimentelor de ură împotriva evreilor și a tot ceea ce e legat de aceștia. În discursul politic, termenul de antisemitism a fost utilizat începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Termenul a fost inventat în anul 1879 de un jurnalist german, Wilhelm Marr, care l-a creat în jurul clișeelelor mai vechi. Astfel, primul clișeu, cu rol fondator, este cel religios, al deicidului. Trebuie, de asemenea, făcută precizarea că termenul *antisemitism* introdus de Marr se referă exclusiv la evrei, ceea ce este incorect deoarece îi exclude pe arabi, deși și aceștia sunt, ca și evreii, un popor semit (semitii desemnând toate populațiile din Orientul Apropiat și nordul Africii care vorbesc limbi ce aparțin grupului lingvistic numit semito-hamitic, în special arabii și evreii).

Al doilea sens major al antisemitismului este cel rasial, adoptat după răspândirea teoriei evoluționiste și, în special, a așa-numitei „științe a raselor”, care încerca să dovedească inferioritatea unor rase umane în raport cu altele și pericolul „contaminării” biologice (în principal al degenerării) a raselor „superioare” de către cele inferioare. Aceste teorii au apărut în diferite state occidentale, în special în Franța și Anglia, răspândindu-se apoi cu repeziciune și în alte țări. La aceste pledoarii s-au adăugat și cele venite din partea Eugeniei care are la bază teoria ameliorării genetice a populațiilor. Argumentele ambelor teorii au fost îmbrățișate cu entuziasm de forțe politice și de ideologii care propovăduiau antisemitismul.

Din perspectiva ideologiilor rasiale antisemite, evreilor li s-a atribuit un statut care varia de la cel de „rasă inferioară”, până la cel de „antirasă”, plasată sub rasele inferioare și totodată în opoziție cu toate rasele, promovat de ideologia nazistă. De asemenea, antisemitismul economic și cel cultural au reprezentat și reprezintă factori ideologici sau atitudinali semnificativi care au stat la baza politicilor și acțiunilor întreprinse de numeroase entități politice și grupuri sociale, sau la cea a textelor a numeroși jurnaliști și a creațiilor unor artiști.

Aceste clișee și idei au fost folosite din plin de mișcările naționaliste și de liderii politici de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, în special de regimurile autoritare, fasciste și de cel nazist german, dar adesea și în țările democratice. Secolul al XIX-lea a cunoscut numeroase pogromuri, în special în Rusia țaristă (înainte de 1917). Folosirea evreilor ca țapi ispășitori a culminat cu Holocaustul comis de Germania nazistă și de aliații săi în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când 6 milioane de evrei au fost uciși. După război, comunitatea internațională a decis în favoarea oportunității înființării statului modern Israel, în 1948, în regiunea anticului stat evreu.

Dicționar

Eugenie — pseudoștiință care, sub pretextul că studiază ameliorarea rasei omenești, propagă cele mai reacționare idei despre inegalitatea biologică și intelectuală a oamenilor și a raselor umane și încearcă să fundamenteze, din punct de vedere biologic, existența claselor sociale, pentru a justifica dominația unora asupra altora și a menține exploatarea; preconizează ameliorarea populațiilor umane prin măsuri genetice (alegerea părinților, sterilizarea, interzicerea procreării etc.); susținută de rasisti și fasciști;

pogrom - termen de origine rusă desemnând măceluri ale membrilor comunităților evreiești înfăptuite de bande organizate sau de părți ale populației

Talmud — Carte religioasă iudaică, consemnând întreaga tradiție cultă, scrisă între secolele al III-lea î.Hr. – al V-lea d. Hr. Este format din două cărți, **Mișna și Ghemara**

Tanah — sau „Biblia ebraică” este de fapt acronimul format din inițialele denumirilor celor trei părți componente, **Tora** sau Învățăturile, **Neviim** sau Profetii și **Ketuvim** sau Scrierile,

respectiv **TaNaCh**. Această colecție de scrieri cuprinde perioadele istoriei evreilor de la facerea lumii până la moartea lui Moise, de la așezarea celor 12 triburi israeliene în Canaan și până la exilul/robia în Babilon, iar ultima parte, *Celelalte scrieri*, încep cu Psalmii și Cărțile înțelepciunii și continuă cu referiri la întoarcerea din exil/robie.

Tora — sau *Învățăturile*, formează prima parte a Tanah. Mai este cunoscută sub numele de Pentateuh, respectiv primele cinci părți, Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii și Deuteronomul și care vor fi preluate, mai târziu și de Biblia creștină.

Bibliografie selectivă

Dimont, Max, *Evreii, Dumnezeu și istoria*, Editura Hasefer, București, 2016

Johnson, Paul, *O istorie a evreilor*, Editura Humanitas, București, 2015

Kolatch, Alfred J., *Tradiții și obiceiuri evreiești. Ce, cum și de ce?* Vol. 1, Editura Hasefer, București, 2007.

Josephus, Flavius, *Antichități iudaice*, Vol. 1, 2, Editura Hasefer, București, 2019

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Competența generală 1. *Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice prin argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice*

Competența specifică 1.1 *Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor*

Activitate de învățare: *exerciții de clasificare a informațiilor din diverse surse, în funcție de un criteriu dat: antisemitism, discriminare, violență, stereotipuri culturale*

➤ Se poate exersa cu elevii abordarea critică și reflexivă a surselor istorice, prin facilitarea înțelegerii unui text științific și dobândirea de noi cunoștințe.

➤ Una dintre metodele didactice care poate fi aplicată este **CHATT**, care presupune analiza unui text istoric prin raportarea la o serie de acțiuni precum:

C = Circle (încercuirea cuvintelor-cheie),

H = Highlight (evidențierea sau sublinierea ideilor principale),

A = Asterisc (punerea unui asterisc * lângă detaliile importante),

T = Transfer (transferul sau notarea ideilor și a conceptelor principale pe foaia **CHATT**),

T = Teacher summary (profesorul face o sinteză pe care elevii o înregistrează în foaia **CHATT**).

Metoda presupune parcurgerea următoarelor etape:

1. Elevii citesc individual și codifică testul (aplică marcajul „cerc”, încercuiesc cuvintele-cheie pentru a selecta vocabularul important, evidențiază ideile principale și identifică detaliile);

2. În perechi, elevii citesc documentul-sursă și aplică semnele **CHATT** textului și transferă informațiile în fișa de lucru **CHATT**; elevii își pot crea propriul rezumat, profesorul poate

adăuga ideile esențiale la acest rezumat sau poate furniza rezumatul pe care elevii îl înregistrează în foaia **CHAT**;

3. Elevii se vor grupa cu colegii de lângă ei și vor învăța reciproc folosind fișa de lucru CHATT. Această metodă didactică activează elevii prin implicarea în rezolvarea treptată a sarcinilor de lucru, încurajează învățarea prin cooperare, realizând schimburi interumane de cooperare (elev-elev, elevi-profesor, elev-grup).

Fișa de lucru **CHAT**

Nume: _____ Dată: _____

Subiect: Evreii – religia

„O religie tribală rezistase cu succes primelor pericole de contaminare cu politeismului agricultorilor printre care se stabiliseră evreii în Canaan. În cele din urmă, Israel avea să rămână în istorie nu pentru marile fapte ale regilor săi, ci pentru standardele etice anunțate de profeții lui. Ele au modelat legăturile dintre religie și moralitate care aveau să domine nu doar iudaismul, ci și creștinismul și islamul. Profeții au transformat cultul lui Iahve în venerarea unui Dumnezeu universal, drept și milos, neîndurător în pedepsirea păcatelor, dar gata să-l primească cu brațele deschise pe păcătosul care se căia. (...) Profeții au atacat, de asemenea, cu virulență nedreptatea socială. Pentru asta, Amos, Isaia și Ieremia au trecut dincolo de casta preoțească privilegiată, oferindu-le direct serviciul religios oamenilor. Ei au anunțat că toți oamenii sunt egali în fața Domnului, că regii nu pot face pur și simplu ce vor; au proclamat un cod moral care era un dat, independent de autoritatea umană”.

(J.M. Roberts, Odd Arne Westad, *Istoria lumii din preistorie până în prezent*)

Cuvânt-cheie:	Definiție:
Politeism	Credința în mai multe divinități.
Canaan	Teritoriu situat în sud-estul Mării Mediterane; teritoriul, inițial redus la coasta mării, echivalează și cu „Țara Promisă” triburilor evreiești antice.
Iudaism/Creștinism/Islam	<i>Iudaism</i> – religia poporului evreu <i>Creștinism</i> – totalitatea formelor de credință care se revendică de la Iisus Christos <i>Islam</i> – credință întemeiată de Mahomed.

Profet	Predicator religios, trimis al lui Dumnezeu pe Pământ și ales de acesta să perceapă cuvântul divin și să primească viziuni pe care le va interpreta;
Proroc	Interpret al voinței lui Dumnezeu, capabil să prezică viitorul
Cod moral	Este un sistem de moralitate bazat pe o anumită filozofie, religie sau cultură.
Idei principale:	Detalii:
Religia iudaică nu a fost asimilată de către alte credințe.	„O religie tribală rezistase cu succes primelor pericole de contaminare cu politeismului agricultorilor dintre care se stabiliseră evreii în Canaan”.
Standardele etice ale poporului evreu au fost preluate de creștini și de musulmani.	„În cele din urmă, Israel avea să rămână în istorie nu pentru marile fapte ale regilor săi, ci pentru standardele etice anunțate de profeții lui. Ele au modelat legăturile dintre religie și moralitate care aveau să domine nu doar iudaismul, ci și creștinismul și islamul”.
Nedreptatea socială a fost aspru criticată de către profeți. Toți oamenii sunt egali.	„Profeții au atacat, de asemenea, cu virulență nedreptatea socială. Pentru asta, Amos, Isaia și Ieremia au trecut dincolo de casta preoțească privilegiată, oferindu-le direct serviciul religios oamenilor. Ei au anunțat că toți oamenii sunt egali în fața Domnului, că regii nu pot face pur și simplu ce vor; au proclamat un cod moral care era un dat, independent de autoritatea umană”.
Rezumatul elevului/profesorului:	
Poporul evreu s-a stabilit în Canaan. Religia iudaică a promovat principii morale/etice care au fost preluate ulterior de alte două mari religii monoteiste: creștinismul și islamul. Profeții evrei au susținut existența unui Dumnezeu universal, drept și milos, în fața căruia toți oamenii erau egali. Nedreptatea socială a fost combătută prin proclamarea unui cod moral, care era independent de autoritatea umană (monarhică sau clericală).	

EVALUAREA: metoda **CHAT** poate fi utilizată la începutul unei activități, pentru reactualizarea cunoștințelor sau la învățarea unor noi concepte. Activitatea poate fi organizată atât individual, cât și frontal sau colectiv, în perechi/diade.

2. EDUCAȚIA DESPRE HOLOCAUST ȘI PROVOCĂRILE CONTEMPORANE

Definiția Holocaustului

România a recunoscut în 2004 participarea la Holocaust, asumându-și concluziile *Raportului Final* al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România. Conform *Raportului*, Holocaustul reprezintă persecuția sistematică organizată de stat și exterminarea evreilor europeni de către Germania nazistă, de aliații și colaboratorii săi între 1933 și 1945. Comisia a apreciat că, în timpul Holocaustului, în România și în teritoriile aflate sub controlul său au fost uciși între 280.000 și 380.000 de evrei români și ucraineni. În Holocaust au pierit și aproximativ 135.000 de evrei români care trăiau în Transilvania de Nord, aflată sub conducere maghiară, precum și 5.000 de evrei români care se aflau atunci în alte țări din Europa.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, România s-a alăturat proiectului genocidal inițiat de Germania nazistă, războiul fiind considerat de către regimul Ion Antonescu o ocazie nu doar pentru recuperarea teritoriilor pierdute în 1940, ci și pentru purificarea etnică a țării. Autoritățile române poartă principala responsabilitate atât pentru conceperea și implementarea politicilor antisemite, cât și pentru atrocitățile comise în România și în teritoriile aflate sub controlul său.

În cazul României, Holocaustul a constat în:

- instituirea antisemitismului ca ideologie de stat și persecutarea sistematică a evreilor, prin instrumente juridice, administrative și politice, în timpul dictaturilor din intervalul 1938-1944;
- politica de desființare a organizațiilor și firmelor aparținând evreilor, concedierea, discriminarea și utilizarea acestora la muncă forțată;
- exproprierea, jefuirea sau degradarea bunurilor evreiești;
- introducerea stelei galbene;
- mutarea forțată a evreilor în interiorul localităților sau în alte localități sau provincii, ghetoizarea și crearea unor zone de excludere;
- mobilizarea instituțiilor de forță împotriva evreilor, ca urmare a instituționalizării suspiciunii care atribuia întregii populații evreiești „simpatii comuniste” și implicarea în acțiuni de „spionaj” și „sabotaj”;
- atrocitățile comise pe teritoriul României și în teritoriile intrate sub controlul autorităților române, odată cu declanșarea războiului antisovietic, în care România se găsea ca aliată a Germaniei naziste;
- deportarea evreilor din regiuni ale României, respectiv din Basarabia și Bucovina, în lagărele din Transnistria și crimele în masă comise în timpul deportării și al internării în lagăre.

Cronologia violențelor antisemite

Evreii din România au fost ținta mai multor valuri de violență în timpul celui de al Doilea Război Mondial. Un prim val s-a înregistrat în vara anului 1940, în contextul retragerii autorităților române din Basarabia și nordul Bucovinei, sub efectul ultimatumului sovietic.

Al doilea val de violență s-a declanșat odată cu venirea la putere a legionarilor, alături de Ion Antonescu, în septembrie 1940 și a avut punctul culminant în ianuarie 1941, în timpul rebeliunii și al pogromului de la București.

Al treilea, mult mai violent, este consemnat în primele zece zile ale Operațiunii Barbarossa, când autoritățile române au declanșat pogromul de la Iași și au comis mai multe atrocități în nordul și estul României.

Mai departe, al patrulea val de violență s-a desfășurat pe teritoriul Basarabiei și al Bucovinei, pe măsura înaintării trupelor române și germane, în vara anului 1941. Mare parte

din crime au fost comise sub efectul „ordinului de curățare a terenului” și al primelor deportări spre est.

Al cincilea val de violență coincide cu declanșarea marilor deportări din toamna anului 1941. Tot atunci s-a produs și masacrul de la Odesa, o operațiune de represalii ordonată de mareșalul Ion Antonescu și transformată într-o crimă în masă de proporții nemaîntâlnită în istoria României.

Al șaselea val de violență, început în iarna anului 1941, a avut epicentrul în Transnistria, acolo unde a fost masată populație evreiască din România, Basarabia, Bucovina și Ucraina.

Definiția antisemitismului.

Statul român operează cu următoarea definiție a antisemitismului, adoptată de International Holocaust Remembrance Alliance, în 2016, în timpul Plenarei de la București: *„Antisemitismul este o anumită percepție referitoare la evrei, care poate fi exprimată ca fiind ură împotriva evreilor. Manifestările retorice și fizice ale antisemitismului sunt îndreptate împotriva evreilor sau neevreilor și/sau proprietăților acestora, împotriva instituțiilor comunităților evreiești și lăcașurilor lor de cult.”*

Introducerea învățământului pe tema istoriei evreilor și a Holocaustului este motivată de resurgența antisemitismului și a mișcărilor politice radicale de tip neo-fascist, în România, ca și în restul lumii, într-un context politic internațional volatil, marcat de crize politice, război și instabilitate economică. În ultimii ani, s-au înmulțit vocile care distorsionează istoria recentă și glorifică Mișcarea legionară și regimul Ion Antonescu. Acest lucru, pe lângă faptul că aduce atingere memoriei victimelor Holocaustului, prezintă un grav pericol la adresa democrației. Educația bazată pe cunoașterea faptelor și asumarea valorilor democratice este considerată peste tot în lume cel mai bun remediu în calea derivei spre radicalism.

Definiția genocidului

Termenul „genocid” a fost introdus în 1943-1944 de juristul Raphael Lemkin și a fost definit în dreptul internațional prin Convenția Națiunilor Unite pentru Prevenirea și Reprimarea Crimei de Genocid, din 1948. Avocatul român Vespasian Pella a avut o contribuție majoră la definirea juridică a termenului. Genocidul se referă la o serie de acțiuni violente comise cu intenția de a distruge, în totalitate sau în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios, cum ar fi: omorârea membrilor unui grup; atingerea gravă a integrității fizice sau mentale a membrilor unui grup; supunerea intenționată a grupului la condiții de existență care antrenează distrugerea fizică totală sau parțială; măsuri care vizează scăderea natalității în sensul grupului; transferarea forțată a copiilor dintr-un grup într-altul.

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Competența generală 2. *Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului*

Competența specifică 2.1. *Aprecierea valențelor dialogului intercultural în exprimarea trăsăturilor propriei identități culturale*

Activitatea de învățare:

Realizarea de investigații privind povești de viață ale evreilor din comunitatea locală/națională/internațională, înaintea Holocaustului, în timpul acestuia și după Holocaust.

Timp de lucru: 50 minute

Activitatea poate începe prin lectura sursei de mai jos astfel încât elevii să se familiarizeze cu viața evreilor înainte și în perioada Holocaustului. După lectura acestui fragment se cere elevilor să menționeze drepturile care le-au fost încălcate evreilor.

Citește cu atenție sursa de mai jos:

„M-am născut în 1923 [...]. Am avut o viață normală, s-ar putea spune. Am urmat școala primară, apoi școala de fete din Câmpulung. Am avut note bune. Am studiat pianul acasă de la șapte ani până la doisprezece ani cu o profesoară de muzică pe nume Vanda Biscubska, care a părăsit țara în jurul anilor 1938-1939. Am studiat ebraica, franceza și engleza cu un tutore, doctor în drept civil, avocatul Berthold Hard. Era fiul directorului unei mari bănci și pentru că nu mai avea voie să lucreze ca avocat pentru că era evreu, a început să predea elevilor lecții în particular. Părinții noștri au făcut eforturi să ne dea o educație bună, au plătit lecții private de pian și limbi străine, dar ne cumpărau haine atât cât aveam nevoie să părem în ochii concetățenilor că suntem copii ai unor oameni înstăriți, nu mai mult. A trebuit să muncim pentru a avea bani. [...]

Mama m-a trimis la Botoșani să urmez acolo clasele a VI-a și a VII-a pentru că în Câmpulung nu era școală de fete. Acolo am stat la bunicii materni din Botoșani și am studiat la liceul Carmen Sylva. Mi-am făcut niște prieteni, fete și băieți de vârsta mea, evrei, germani și români, și părea că suntem perfect integrați în viața orașului. Aproximativ jumătate dintre elevii din clasa mea erau evrei. [...]

Imediat după 6 septembrie 1940 – în timpul dictaturii lui Antonescu, sub guvernul legionar Sima-Antonescu – când eram în clasa a VII-a, ca urmare a legislației adoptate, în clasa mea au mai rămas doar trei evrei. Selecția s-a făcut în funcție de părinți, fie că au fost eroi ai Primului Război Mondial fie de rezultatele de la școală. Mi s-a permis să rămân pentru că aveam note foarte bune. Ne-au pus pe toate trei în aceeași bancă, în care până atunci stăteau elevele slabe la învățătură; mi-a fost foarte greu să accept acest rol și după trei zile am încetat să mai merg la școală. Câteva săptămâni mai târziu, când a fost adoptat *numerus nullus** nu am mai avut voie să merg la școală, așa că m-am întors la Câmpulung”.
(<https://www.centropa.org/en/biography/miriam-bercovici>)

**numerus nullus* – prin decretul 3438 din 11.10.1940 elevilor și studenților evrei li s-a interzis accesul la învățământul public de toate gradele.

Cadrul didactic împarte clasa în trei grupe, fiecare având câte o sarcină de lucru respectiv:

Grupa 1 – identificarea și prezentarea altor povești de viață ale evreilor din România până la Holocaust;

Grupa 2 – identificarea și prezentarea altor povești de viață din perioada Holocaustului din România, evidențiind și drepturile fundamentale ale omului ce s-au încălcat.

Grupa 3 – identificarea și prezentarea altor povești de viață ale evreilor din România după Holocaust;

Cadrul didactic sugerează elevilor să utilizeze mărturiile în format video sau text existente pe site-ul Institutului „Elie Wiesel”, USHMM, Yad Vashem și să le prezinte după formatul sursei date.

Competența generală 3. *Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare*

Competența specifică 3.1. *Asumarea de roluri ce implică empatie și respectarea demnității umane*

Activitatea de învățare sugerată prin programă este *Identificarea unor probleme din comunitate care pot genera conflicte sau situații de excludere/marginalizare a unor grupuri sau indivizi*

Descrierea activității de învățare: 50 de minute.

Cadrul didactic împarte elevii pe grupe de 4-5 și împarte fișele de lucru.

FIȘĂ DE LUCRU:

Citește cu atenție cele trei surse de mai jos și apoi răspunde la cerințe:

A. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/patru-persoane-au-murit-in-urma-unui-atac-antisemit-in-belgia-o-persoana-a-fost-arestata-247265>

Potrivit martorilor oculari, un bărbat a coborât dintr-o mașină condusă de un complice, a intrat în Muzeul evreiesc, unde a deschis focul. La ieșire a tras din nou cu arma și apoi a fugit de la locul atacului cu automobilul. Polițiștii au reușit să îl rețină pe complicele atacatorului. Oficialii belgieni au declarat că a fost un act terorist antisemit.

Incidentul armat a avut loc la ora 15.50 (16.50, ora României), în zona Sablon din Bruxelles, în fața Muzeului Evreiesc din Belgia. Trei persoane au murit, iar alta este în stare gravă în urma incidentului. Alte 12 persoane sunt în stare de șoc și primesc îngrijiri medicale. Presupusul autor al crimelor a reușit să fugă cu un vehicul și este dat în urmărire. „Sunt șocat de crimele de la Muzeul Evreiesc”, a spus ministrul de Externe al Belgiei, Didier Reynders, pe contul său de Twitter. Martorii spun că ministrul a fost văzut în apropiere de locul în care a avut loc incidentul armat.”

Citește mai mult la: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/patru-persoane-au-murit-in-urma-unui-atac-antisemit-in-belgia-o-persoana-a-fost-arestata-247265>

B. <https://www.g4media.ro/sinagoga-din-orastie-a-fost-vandalizata-ferestrele-sparte-cu-bolovani.html>

„Ferestrele Sinagogii din Orăștie au fost sparte cu pietre și bolovani, în ajunul celebrării Pogromului antievreiesc de la Iași, anunță publicația Știrile Transilvaniei. Vandalizarea clădirii monument istoric a fost observată luni dimineața de doi arheologi ai Muzeului de Etnografie și Artă Populară din localitate,

Cei doi specialiști de la Muzeul din Orăștie au sesizat luni dimineață Poliția municipiului despre vandalizarea sinagogii și distrugerile provocate monumentului istoric. Sinagoga din Orăștie, veche de peste un secol, a fost restaurată la începutul anilor 2000 și a găzduit în ultimii ani mai multe evenimente culturale.”

Citește mai mult la: <https://www.g4media.ro/sinagoga-din-orastie-a-fost-vandalizata-ferestrele-sparte-cu-bolovani.html>

C. <https://www.dw.com/ro/mae-confirm%C4%83-rom%C3%A2n-ucis-%C3%AEn-atacul-de-la-hanau/a-52441082>

„Bărbatul care a ucis cel puțin 10 persoane, printre care un român, la Hanau avea convingeri de extremă dreaptă. Procurorii federali au declarat că suspectul a acționat pe baza unor motivații rasiste. [...] Cele două atacuri armate soldate cu cel puțin nouă morți s-au petrecut miercuri seară la Hanau, un oraș cu 100.000 de locuitori, aflat la mai puțin de 30 de kilometri de metropola Frankfurt. Atacatorul a deschis focul într-un local cu specific oriental din centrul orașului, unde a ucis trei persoane. Apoi a mers cu mașina în cartierul Kesselstadt, unde a ucis cel puțin cinci persoane, într-un alt bar cu specific oriental (în germană, „Shisha-Bar” - de la termenul pentru „narghilea”). Un purtător de cuvânt al poliției a relatat că una dintre persoanele rănite a murit în cursul nopții. Cazul a fost preluat de procurorii federali, care au declarat între timp că suspectul a acționat pe baza unor motivații rasiste.

Înainte de cele două atacuri, el a publicat un videoclip pe platforma Youtube cu teorii conspiraționiste și xenofobe în limba engleză. Potrivit anchetatorilor, a fost găsită și o scrisoare a principalului suspect, care reflectă opiniile sale de extremă dreaptă. Secretarul general al Consiliului Central al Musulmanilor din Germania, Abdassamad El Yazidi, le-a cerut autorităților și politicienilor să-i protejeze pe imigranți și pe musulmani, într-o discuție cu DW. «E un atac la adresa valorilor noastre și la adresa democrației», a declarat El Yazidi.

«Sunt alături de toți oamenii amenințați de acte de rasism. Ei nu sunt singuri» a declarat președintele Germaniei, Frank-Walter Steinmeier, care s-a aflat joi la Hanau. «Marea majoritate a oamenilor din Germania condamnă acest atentat, la fel cum condamnă orice formă de rasism, ură și violență».

Citește mai mult la: <https://www.dw.com/ro/mae-confirm%C4%83-rom%C3%A2n-ucis-%C3%AEn-atacul-de-la-hanau/a-52441082>

- Analizați cele trei cazuri de atentate petrecute în perioada 2014-2019. Selectați din text principalii suspecți și cauzele care au determinat aceste acțiuni.
- Folosind metoda brainstormingului, realizați o listă de modalități de combatere a manifestărilor rasiste, antisemite, xenofobe și a discursului instigator la ură.
- Realizați, pe echipe, câte un afiș în Canva, prin care să îndemnați la toleranță și la respectarea diversității.

2. EVREII ÎN ISTORIA UNIVERSALĂ

1. EVREII ÎN ANTICHITATE ȘI ÎN EVUL MEDIU (STATUTUL JURIDIC AL EVREILOR ȘI APARIȚIA MITURILOR ANTIEVREIEȘTI ÎN MENTALUL COLECTIV)

Evreii din Antichitate și Evul Mediu au avut o istorie deopotrivă fascinantă și tragică, reușind să creeze, timp de aproximativ 14 secole, cât a durat perioada constituirii, înfloririi și declinului statului evreu independent, o civilizație unică în lume. Civilizația în cauză a fost creată pe suprafața foarte restrânsă a Israelului antic (15.000 km², cam jumătate din suprafața Belgiei sau o treime din cea a Elveției). Aici a apărut religia monoteistă iudaică, ce a influențat profund creștinismul (Iisus Hristos, întemeietorul acestei religii și Saul din Tars/apostolul Pavel sau „geniul ideologic al creștinismului” au fost evrei) și islamismul. Practic, după 586 î.Hr. și până la finele Evului Mediu (secolul al XV-lea) evreii au locuit și în anticul Israel (uneori sporadic) și în Diaspora (Imperiul Persan, imperiul lui Alexandru Macedon, regatele succesoriale ale acestuia (elenistice), India, Imperiul Roman, creștinătatea Europeană, statele musulmane din Asia, Africa și Europa. Au fost feriți de disoluție în Diaspora, după pierderea patriei lor istorice, datorită atașamentului față de tradițiile lor, în special față de religia lor monoteistă.

Perioadele istoriei evreiești

Cronologia istoriei evreilor din Antichitate până în secolul al XV-lea se împarte în următoarele patru mari perioade: regatele Israel și Iudeea (c. 1312-586 î.Hr.), perioada celui de Al Doilea Templu (586 î.Hr.-70 d.Hr.), perioada zisă talmudică (70-640), Evul Mediu (secolele al VIII-lea – al XV-lea).

Datele primei perioade se bazează pe cronologia biblică, completată de datele descoperirilor arheologice și istorice, conținând istoria poporului evreu începând cu ieșirea lui Moise din Egipt, perioada judecătorilor și a regilor (Saul, David, Solomon, desprinderea Israelului de Iudeea în 931 î.Hr.), șirul următor de regi până la cucerirea Ierusalimului de către regele Nabucodonosor, distrugerea templului lui Solomon și deportarea evreilor în cadrul regatului Noului Babilon.

Evenimentele esențiale ale perioadei celui de Al Doilea Templu sunt reîntoarcerea evreilor în Ierusalim (539 î.Hr.), în vremea regelui Cyrus al II-lea – cel Mare, creatorul Imperiului Persan, reconstruirea templului din Ierusalim și consacrarea sa (516 î.Hr.), revolta condusă de Iuda Macabeul împotriva stăpânirii regatului elenistic din Siria (167-140 î.Hr.), transformarea Iudeii în regat supus Romei (63 î.Hr.), procesul și execuția lui Iisus (circa 26 – circa 36 d.Hr.), primul război al romanilor cu evreii și distrugerea celui de al doilea templu (66-70).

Din perioada a treia a istoriei evreilor, semnificative au fost: înfrângerea rezistenței evreiești de către romani și căderea fortăreței cu valoare simbolică, Masada (73-74), persecuțiile antievreiești ale împăratului roman Hadrian (117-138), stabilirea unor evrei în India (379), redactarea așa-zisului *Talmud* din Ierusalim sau Palestinian. (450), redactarea *Talmudului* din Babilon (550), revoltele antibizantine din secolele al VI-lea – al VII-lea.

Principalele evenimente din perioada medievală a istoriei evreiești sunt adoptarea iudaismului de către elitele khazarilor (trib turcic din Asia Centrală), în 740, perioada de aur a culturii evreiești în Spania (secolele al X-lea – al XI-lea), masacrarea evreilor din Ierusalim de

către cruciați (1099), restabilirea evreilor în Ierusalim în 1187, masacrele și violențele antievreiești din statele creștine ale Europei și statele musulmane.

Statutul juridic al evreilor din Diaspora

Statutul juridic al evreilor din exil (lumea elenistică, Imperiul Roman, Europa creștină și lumea islamică) a fost inferior autohtonilor și a variat de-a lungul timpului, perioadele de acalmie alternând cu perioadele de persecuție.

În vremurile de persecuții antievreiești, când se trecea foarte adesea de la discriminare, insulte și molestare la masacre, se disting două perioade: perioada precreștină, când avem de a face cu un antisemitism de tip etnic și perioada creștină, când s-a manifestat un antisemitism de tip religios, evreii fiind acuzați că l-au ucis pe Isus Hristos.

În lumea elenistică, evreii erau adesea discriminați etnic, primele scrieri antisemite fiind înregistrate în secolul al III-lea î.Hr. în orașul Alexandria din Egipt. Până aproximativ în jurul anului 160 d.Hr., evreii din Imperiul Roman au fost adesea discriminați din punct de vedere religios și, oricum, aveau o poziție inferioară în societate în lipsa calității de „cetățean roman”.

În Europa creștină, evreii nu aveau dreptul să dețină pământ, să fie admiși în breslele de negustori sau meseriași, trebuind încă din secolul al XII-lea să poarte îmbrăcăminte cu semne galbene distinctiv. De asemenea, au fost obligați adesea să se izoleze și să locuiască în ghetouri.

În lumea islamică, evreii erau considerați, alături de creștini, „poporul Cărții”, însă și „dhimmi”, respectiv „persoane protejate”, fiind puși să plătească un impozit special numit „jizya”. Prin plata acestui impozit, evreii deveneau automat „cetățeni de categoria a doua”, neavând voie să poarte arme, nu se puteau căsători cu femei musulmane, nu aveau voie să poarte aceleași veștminte ca musulmanii. De asemenea, li s-a impus să poarte un semn distinctiv, de culoare galbenă pe îmbrăcăminte (încă din secolul al VIII-lea) etc.

Principalele mituri fondatoare ale antisemitismului

Mitul deicidului, acuzația de ucidere a lui Isus Hristos, aruncată asupra întregului popor evreu a avut cele mai grele consecințe pentru evrei. Totodată a fost mitul care a inspirat antisemitismul începând cu secolul I d.Hr. De asemenea, evreii au fost acuzați constant, de-a lungul secolelor, de uciderea/sacrificarea ritualică a copiilor creștini, de otrăvirea fântânilor și a râurilor.

În secolul al XIII-lea apare mitul evreul rătăcitor, care l-ar fi batjocorit pe Iisus în drumul spre Golgota, fiind pedepsit să rătăcească până la Parusia sau revenirea lui Isus Hristos pe pământ.

Măsuri și acțiuni antisemite

În lumea elenistică, regele Antioh Epifanes emite edicte antievreiești în secolul al II-lea î.Hr., iar în anul 38 d.Hr., sunt uciși câțeva mii de evrei în orașul Alexandria din Egipt.

Împăratul Tiberius îi expulzează pe evrei din Roma în anul 19 d.Hr. De asemenea, romanii le refuză evreilor, pentru o lungă perioadă de timp, dreptul de a reconstrui templul din Ierusalim, după distrugerea acestuia în anul 70 d.Hr. Mult mai târziu, împăratul Iulian Apostatul (361-363 le permite acest lucru). După revoltele antiromane din anii 132-136, romanii ucid câțeva mii de evrei.

Masacrele și expulzările evreilor constituie o parte întunecată a Europei creștine din secolele al XII-lea – al XVI-lea, acestea fiind motivate de miturile antisemite. Dezastruoase au fost, mai cu seamă, masacrele împotriva evreilor din vremea cruciadelor și a epidemiei de ciumă bubonică sau „Moartea Neagră” dintre anii 1346-1353.

În secolele al VIII-lea – al X-lea evreii din Spania musulmană nu au fost supuși persecuțiilor, situația schimbându-se în secolul următor. În 1011 au fost organizate masacre

împotriva evreilor din Cordoba, iar în 1066 împotriva celor din Granada. În diverse perioade din secolele al XI-lea – al XV-lea evreii din nordul Africii musulmane au fost, de asemenea, masacrați.

Sunt demne de reținut numele a trei mari personalități evreiești ale Antichității, ale căror idei au pătruns demult în universalitate:

- Regele biblic **Solomon** (970-931 î.Hr.), a cărui viață și activitate sunt amănunțit descrise în Vechiul Testament în cărțile *Samuel*, *Regi* și *Cronici*, considerat ctitorul primului templu din Ierusalim și autorul cărților *Ecleziastul*, *Proverbele* și *Cântarea Cântărilor*, și a cărui înțelepciune este până astăzi considerată etalon de către evrei, creștini și musulmani.

- **Philon din Alexandria/Philo Iudaeus** (15/10 î.Hr. - 54 d.Hr.), filosof mistic evreu care a trăit în Alexandria Egiptului, a scris în limba greacă și a îmbinat ca nimeni altul ideile filosofice din Tora cu ideile platonice, scrierile sale fiind influențate de pitagoreism și stoicism;

- **Josephus Flavius** (37 d. Hr. – c. 100), lider militar al evreilor la 29 ani, în Primul Război Evreo-Roman (66-73), devenit apoi cetățean roman și un mare istoric, autor al operelor *Antichități Iudaice* și *Războiul evreilor*;

Evreii au dat în Evul Mediu, mai cu seamă în Spania musulmană, multe personalități culturale și științifice, printre acestea remarcându-se:

- **Salomon ibn Gabirol/Avicbron**, 1021-1070), poet și filosof, promotor al neoplatonismului în Europa, cunoscut mai cu seamă prin opera *Izvorul Vieții*, în care arată că întreaga existență, accesibilă cunoașterii prin simțuri și rațiune, se compune din materie și formă;

- **Moses ben Maimon/Maimonide** (1138–1204), astronom, filosof, medic și teolog. Ideile sale filosofice vizează în principal armonizarea gândirii aristotelice cu teologia ebraică. Mare cunoscător al filosofiei lui Aristotel, considera că procesul cunoașterii este facilitat de rațiune, simțuri și imaginație (ultima revelând, în opinia sa, adevărurile tradiției);

- **Abraham Zacuto** (1452 – c. 1515), astrolog, profesor de astronomie la universitățile din Salamanca și Zaragoza, istoric și matematician. A perfecționat astrolabul, a publicat opere de astronomie foarte importante și a scris în 1504 o celebră istorie a poporului evreu, publicată în diverse ediții până în secolul al XIX-lea.

Ironia sorții sau viclenia istoriei, a făcut ca, în ciuda repetatelor masacre ale evreilor din Europa medievală, ethosul medieval cavaleresc din acele timpuri să înregistreze printre „Cei nouă vrednici” conducători de oști din toate timpurile trei evrei (Iosua, David și Iuda Macabeul), alături de trei „păgâni” (Hector, Alexandru cel Mare, Iulius Cezar) și trei creștini (Arthur al britonilor, Carol cel Mare și Godefroi de Bouillon).

Dicționar

Al doilea templu din Ierusalim - templu construit după anul 586 î.Hr. de către exilații evrei întorși din Babilon, pe locul templului lui Solomon. A fost distrus de către romani în anul 70 d.Hr.

Diaspora - „totalitatea comunităților evreiești dispersate ca urmare a distrugerii Ierusalimului și alungării populației de către Nabucodonosor al II-lea, regele Babilonului”;

Ghetto - stradă, cartier sau oraș din lumea musulmană și creștină, în care erau forțați să locuiască evreii. În Marocul musulman, în 1280 evreii erau forțați să locuiască în cartiere separate numite *millahs*. Numele *ghetto* a fost utilizat pentru prima dată în anul 1516, în Veneția. Ghetourile din Europa au fost oficial interzise în cursul secolului al XIX-lea, ultimul dintre acestea fiind cel din Roma – 1870;

Parusia - (În creștinism) A doua venire a lui Iisus Hristos la Judecata de Apoi propovăduită în „Noul Testament”. Dacă prima venire, prin întruparea sa ca Fiul lui Dumnezeu de la Sfântul Duh și din Fecioară este smerită, cu trupul, cea de-a doua va fi întru slavă și cu putere, ca împărat și judecător care va judeca viii și morții înviați”.

Primul Templu din Ierusalim - templul construit, potrivit tradiției biblice, în timpul regelui biblic Solomon (970-931 î.Hr.). A fost distrus de către regele Nabucodonosor al II-lea din Noul Babilon în anul 586 î.Hr.;

Bibliografie selectivă

Dimont, Max Isaac, *Dumnezeu, evreii și istoria*, ediția a doua, București, Editura Hasefer, 2016.

Iancu, Carol, *Miturile fondatoare ale antisemitismului. Din Antichitate până în zilele noastre*, ediția a doua, București, Editura Hasefer, 2018.

Johnson, Paul, *O istorie a evreilor*, București, Editura Humanitas, 2015.

Poliakov, Leon, *Istoria antisemitismului*, vol. I-II, București, Editura Hasefer, 2007

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Competența generală 1. *Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice*

Competența specifică 1.3. *Exprimarea opiniilor referitoare la impactul evenimentelor/proceselor/fenomenelor istorice asupra societății, prin prisma multiperspectivității și a diversității culturale*

Activitatea de învățare: *Identificarea argumentelor din diferite surse pentru formularea unor judecăți proprii privind evoluția antisemitismului în istorie*

DICȚIONAR

-Ciuma Neagră – epidemie de ciumă bubonică care a afectat puternic Europa în perioada 1348-1349.

-Distrugerea Templului din Ierusalim – în urma revoltei evreilor din perioada 66-70 d.Hr. romanii au cucerit Ierusalimul și a decis distrugerea templului

Deportarea și exilul evreilor în Babilon după distrugerea templului lui Solomon din Ierusalim (Domeniu Public)

(https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_history#/media/File:Tissot_The_Flight_of_the_Prisoners.jpg)

Cucerirea Ierusalimului – 1099 de către cruciați (Domeniu Public)

(https://en.wikipedia.org/wiki/Jewish_history#/media/File:1099jerusalem.jpg)

Realizați, în format PowerPoint sau Prezi o expoziție cu imagini referitoare la statutul evreilor din antichitate și Evul Mediu.

MITURI ȘI STEREOTIPII DESPRE EVREI

- Evreii sunt responsabili de uciderea lui Iisus Hristos.
 - Distrugerea Templului din Ierusalim de către romani în secolul I d.Hr. a fost o pedeapsă pentru comportamentul evreilor.
 - Mitul uciderii ritualice (uciderea copiilor de creștini pentru a-le folosi sângele în cadrul ceremoniilor religioase) (ex. - cazul unui băiat de 12 ani, pe nume William, asasinat în 1444 în Norwich, Anglia).
 - Evreii au adus Ciurma Neagră din 1348-1349.
 - Evreii sunt zgârciți și nu muncesc în mod susținut.
 - Evreii sunt lași și evită să ia parte la războaie.
- Folosind două mituri și, respectiv, două stereotipii din lista de mai sus scrieți un eseu de 10 rânduri despre evoluția antisemitismului în antichitate și evul mediu.

MĂSURI LEGISLATIVE DE ALUNGARE A POPULAȚIEI EVREIEȘTI DIN EUROPA

- 1290-Anglia
 - Secolul al XIV-lea – Franța
 - Secolul al XIV-lea – state din Imperiul Romano-German
 - 1492 – Spania
 - 1569 – Statele Papale
- Formulați un punct de vedere referitor la rolul Bisericii în adoptarea unor măsuri legislative împotriva evreilor în unele state în Evul Mediu.

Citește textul de mai jos și răspunde cerințelor formulate:

„După distrugerea celui de-al doilea templu de către romani (70 d.Hr.) și suprimarea rebeliunii Bar Kohba (132-136), în Iudeea au început vremuri grele. Împăratul roman Hadrian și-a stabilit un obiectiv pentru distrugerea spiritului rebel al Iudeii. A interzis studiul Torei, a dispus închiderea sinagogilor, academiilor și instituțiilor de învățământ. Religia evreiască a fost interzisă. Cincizeci de orașe și aproximativ o mie de sate au fost distruse. Ierusalimul a

fost distrus, iar în locul său, din ordinul împăratului, a fost construită o nouă capitală - Elia Capitolina, care era închisă pentru evrei. Romanii au început să aducă colonizatori în Iudeea din alte părți ale imperiului. Însuși numele Iudeea a fost șters de pe hărți și documente. [...]

Politica Romei a dus la o scădere a populației evreiești de la 1.300.000 la 750.000 de oameni. Populația evreiască a început să părăsească Iudeea. Aceste evenimente au marcat începutul exilului, care a durat mai mult de 2.000 de ani. Evreii au reușit să-și păstreze religia și tradițiile, în ciuda persecuției și a pogromurilor, precum și încercările altor popoare de a impune alte religii și asimilarea lor.” (*Ghid predarea Holocaustului, 2018*)

1. Numeți împăratul roman menționat în sursă. **2 puncte**
2. Menționați trei consecințe ale distrugerii templului de la Ierusalim de către romani. **6 puncte**
3. Prezentați un alt exemplu de atitudine violentă a romanilor față de evrei în Imperiul Roman. **5 puncte**
4. Formulați, pe baza sursei date, un punct de vedere referitor la menținerea grupului etnic al evreilor în perioada exilului, susținându-l cu două informații din sursă. **10 puncte**
5. Argumentați, printr-un fapt istoric relevant, afirmația conform căreia în mentalul colectiv din Evul Mediu s-au dezvoltat mituri antievreiești (se punctează prezentarea faptului istoric și utilizarea conectorilor ce exprimă cauzalitatea și concluzia). **4 puncte**

2. EVREII ÎN EPOCA MODERNĂ (STATUTUL JURIDIC ȘI ECONOMIC, ASPECTE CULTURALE)

Perioada modernă din istoria evreilor a fost caracterizată de „modernizarea” și integrarea acestora în societatea europeană, proces realizat prin prisma Iluminismului european.

În ceea ce privește periodizarea epocii moderne, se poate afirma că aceasta corespunde intervalului secolelor al XV-lea – al XIX-lea, dominate de Renaștere, Reformă, impactul Contrareformeii, Războiul de 30 de ani, Marile Descoperiri Geografice, apariția capitalismului, Raționalismul și contra-raționalismul, hasidismul, Haskala și filosofia lui Moses Mendelssohn, reforma evreiască și nașterea antisemitismului modern, alături de emanciparea care a caracterizat secolul al XIX-lea în țările europene.

Perioada modernă timpurie a fost caracterizată de:

- apariția ghetoului venețian în anul 1516, prima structură segregacionistă din Europa, una din puținele de acest gen care și-au păstrat caracteristicile fizice și structura demografică.
- declinul tradiției evreiești și schimbările radicale din cultura evreiască, acestea ducând la prăbușirea ghetoului.

Persecuțiile și presiunile politice și religioase la care au fost supuși evreii pe parcursul Evului mediu, au dus la deplasarea acestora pe întreg continental European. Un exemplu îl constituie decizia autorităților din Veneția dintre anii 1515-1516 când autoritățile au decis să îngrădească toată comunitatea evreiască într-o zonă izolată a orașului. Locul ales fusese ocupat mai înainte de o turnătorie de tunuri, cunoscut drept *ghetto nuovo*, situat în insulele centrale, în cel mai îndepărtat loc de Piazza San Marco. Noua turnătorie a fost transformată într-o insulă, înconjurată de canale și ziduri înalte, ale căror ferestre care dădeau spre exterior erau zidite iar porțile, două la număr, erau păzite de patru străjeri creștini. Alți șase străjeri patrolau în două ambarcațiuni speciale; toți cei zece paznici urmau să fie plătiți de către comunitate, căreia i se cerea, de asemenea, să obțină un contract permanent de închiriere contra unei sume cu o treime mai mare decât valoarea anterioară.

Propunerea venețiană a fost întâmpinată cu proteste vehemente. În mod limpede fusese chibzuită în așa fel încât să se obțină maximum de profit economic de pe urma prezenței evreilor (inclusiv taxe speciale), în același timp însă, făcând în așa fel încât evreii să aibă cât mai puține contacte cu restul populației. Ca urmare, li se îngăduia să-și vadă de îndeletnicirile și afacerile lor în timpul zilei, la o distanță destul de mare, după care noaptea erau închiși.

De fapt, sistemul asupra căruia Veneția a insistat, probabil că a împiedicat acceptarea oricăror propuneri ulterioare de expulzare a evreilor. În *ghetto nuovo* au fost mutați inițial evreii italieni de origine germană. În 1541, evreii din Levant (Orientul apropiat) au fost mutați în turnătoria veche aflată în apropiere, cunoscută drept *ghetto vecchio*. În sfârșit, în 1633, zona a fost extinsă prin înființarea așa-numitului *ghetto novissimo*, pentru a-i găzdui pe evreii din vestul continentului. În 1632, în ghetou se aflau 2.412 evrei, dintr-o populație de 98.244 de suflete câte număra statul venețian. După extinderea sa, în 1655, ghetoul putea adăposti 5.000 de evrei. Pentru acest mod de viață izolat, evreii nu plăteau doar impozitele și taxele vamale obișnuite, ci și un impozit anual de 10.000 de ducăți, precum și contribuții obligatorii de cel puțin 60.000 de ducăți în primul secol de existență a ghetoului.

În cadrul ghetoului, evreii au reușit să desfășoare o viață culturală intensă, chiar dacă separată. Totuși, existau, simultan, multe contacte interreligioase. Aproximativ în perioada în care au fost create ghetourile, tipograful creștin Daniel Bomberg a înființat o tiparniță ebraică în Veneția. Creștinii, evreii și convertiții și-au unit forțele pentru a realiza o ediție magnifică a celor două *Talmuduri* (1520-1523), a cărei așezare în pagină a devenit de atunci modelul standard. Zețarii și corectorii evrei au fost scutiți de obligativitatea de a purta pălăria galbenă. Treptat au apărut și alte tiparnițe ebraice. Astfel, au fost tipărite nu numai lucrări religioase clasice, ci și scrieri iudaice contemporane. Bine-cunoscutul compendiu al marelui cod, *Shulchan Aruch* întocmit de **Caro**, a fost publicat la Veneția, iar în 1574 a apărut în ediție de

buzunar, „astfel încât”, precizează pagina de gardă, „să poată fi purtat la sân și să poată fi deschis oricând și oriunde, la vreme de odihnă ori la drum”.

Evreii care au fugit din Spania și Portugalia în anii 1490 au fost primiți cu brațele deschise în Constantinopol, fapt pentru care au contribuit la crearea unei industrii locale de armament. Alții s-au alăturat comunității evreiești existente în orașul Salonic, aflat sub dominația otomană, și care a devenit cea mai mare comunitate din lume deoarece avea în 1553 o populație de peste 20.000 de evrei care locuiau în oraș.

Orientul apropiat era plin de evrei negustori, la fel și bazinul Mării Egee și al Mării Adriatice; uneori evreii din Veneția, mulțumită legăturilor lor din Balcani și din estul mai îndepărtat, ajungeau să domine o mare parte din comerțul orașului. Evreii desfășurau activități comerciale și în porturi italiene mai îndepărtate, în special Ancona, Livorno, Napoli și Genova.

Principalul factor care a afectat destinele evreilor în Europa secolului al XVI-lea a fost Reforma. Bazându-se pe realizările erudiților renașcențiști, Reforma a retrezit interesul față de studiile ebraice și mai ales față de *Vechiul Testament*. Mulți apologeți catolici au dat vina pe evrei, mai cu seamă pe **marranos**, pentru că i-ar fi ajutat și inspirat pe gânditorii protestanți.

La început, evreii au salutat Reforma ca factor de diviziune a celor care îi persecutau. Atitudinea față de evrei a adeptilor reformei a variat în funcție de contextul istoric. Astfel, Luther a apelat la ajutorul evreilor pentru tipărirea *Bibliei* și pentru a respinge pretențiile papale iar în pamfletul pe care l-a scris în 1523, numit Isus Cristos s-a născut evreu, argumenta că nu existau motive pentru care „evreii să nu Îl îmbrățișeze pe Cristos”. Câțiva ani mai târziu, în 1543, Martin Luther scrie un alt pamflet pe care îl publică la Wittenberg și care, prin conținut, poate fi considerat prima lucrare antisemită modernă. O cauză a schimbării atitudinii lui Luther a fost replica dată de învățații evrei și anume că Talmudul oferea o înțelegere și mai bună a Bibliei decât cea oferită de el, întorcându-i invitația de a se converti.

Jean Calvin, în schimb, s-a arătat mai îngăduitor față de evrei, în parte pentru că înclina să fie de partea lor în problema împrumuturilor cu dobândă. În scrierile sale a consemnat cu obiectivitate argumentele susținute de evrei, fiind chiar acuzat de către dușmanii săi luterani că trăiește ca iudeii. Cu toate acestea, evreii au fost expulzați din orașele calvine și din Palatinatul calvin.

Contrareforma i-a tratat fără milă pe evrei și pe protestanți deopotrivă. Înaintea expulzării din Spania, în peninsula italică trăiau 50.000 de evrei, numărul acestora crescând vertiginos din pricina refugiaților. Sistemul ghetoului a fost extins cu repeziciune în toate statele papale din peninsula, iar din 1562 cuvântul ghetou a devenit termen oficial în toate legile antievreiești.

Iluminismul european și Haskala (secolul al XVIII-lea)

În perioada Renașterii și a Iluminismului european, au avut loc schimbări semnificative în cadrul comunității evreiești. Mișcarea *Haskala* a avut loc în paralel cu Iluminismul în general, evreii din secolul al XVIII-lea începând să militeze pentru renunțarea la legile restrictive și integrarea lor în societatea europeană mai largă. Educația seculară și științifică s-a adăugat educației religioase tradiționale primită de elevii evrei, iar interesul pentru o identitate evreiască națională, inclusiv renașterea studiului istoriei evreiești și a limbii ebraice, a început să se manifeste pe larg. *Haskala* a dat naștere mișcărilor reformatoare și conservatoare și a plantat semințele sionismului, încurajând, în același timp, asimilarea culturală în țările în care locuiau evreii.

Iudaismul hasidic

Aproximativ în aceeași perioadă s-a născut o altă mișcare, care propovăduia aproape opusul *Haskalei*, *iudaismul hasidic*. Acesta a fost inițiat în secolul al XVIII-lea de către rabinul Israel Baal Shem Tov, fiind o ramură a iudaismului ortodox care promovează spiritualitatea și bucuria prin popularizarea și interiorizarea misticismului iudaic ca aspecte fundamentale ale

creinței evreiești. Cele două mișcări, precum și abordarea ortodoxă tradițională a iudaismului din care izvorăsc, au stat la baza diviziunilor moderne din cadrul iudaismului. În același timp, lumea exterioară se schimba, astfel că au început dezbateri cu privire la o eventuală emancipare a evreilor (acordarea de drepturi egale). Prima țară care a făcut acest lucru a fost Franța, în timpul Revoluției din 1789. Chiar și așa, autoritățile așteptau ca evreii să se asimileze, nu să își continue tradițiile.

Deși persecuțiile au continuat, emanciparea s-a răspândit în întreaga Europă în secolul al XIX-lea. Napoleon i-a invitat pe evrei să părăsească ghetourile din Europa și să caute adăpost în regimurile politice tolerante nou create, care ofereau egalitate în conformitate cu legea napoleoniană. Până în 1871, odată cu emanciparea evreilor de către Germania, fiecare țară europeană, cu excepția Rusiei țariste, își emancipase evreii.

În ciuda integrării tot mai mari a evreilor în societatea seculară, a apărut o nouă formă de antisemitism, bazată mai degrabă pe ideile de rasă și națiune decât pe ura religioasă din Evul Mediu. Antisemiții vremii susțineau că evreii ar fi fost o rasă separată și inferioară populației din Europa de Vest și a dus la apariția unor partide politice în Franța, Germania și Austria-Ungaria, care au făcut campanie pentru anularea emancipării. Această formă de antisemitism a apărut frecvent în societatea europeană, cel mai cunoscut fiind procesul Dreyfus din Franța. Persecuțiile la care au fost supuși, împreună cu pogromurile sponsorizate de stat din Rusia țaristă la sfârșitul secolului al XIX-lea, i-au determinat pe mulți evrei să creadă că vor fi în siguranță doar dacă vor avea propria lor națiune. Astfel a pus Theodor Herzl bazele sionismului.

În anii 1870 și 1880, populația evreiască din Europa a început să discute mai activ despre emigrarea în Siria otomană cu scopul de a reînființa o comunitate evreiască în Palestina și de a îndeplini profețiile biblice legate de întoarcerea la Sion. În 1882, prima așezare sionistă – Rishon LeZion – a fost înființată de imigranți care aparțineau mișcării “Hovevei Zion” proveniți din orașul Moinești.

Mișcarea sionistă a fost înființată oficial în urma Convenției de la Kattowitz (1884) și a Congresului sionist mondial (1897), iar Theodor Herzl a fost cel care a inițiat lupta pentru crearea unui stat al evreilor. Sionismul a apărut în Europa Centrală și de Est ca o mișcare de renaștere națională, având ca scop readucerea poporului evreu în patria sa ancestrală pentru a pune capăt exodurilor și persecuțiilor care i-au afectat istoria. Acest lucru a dus la valuri de migrație evreiască în Palestina controlată de otomani. Theodor Herzl, considerat părintele sionismului politic, și-a expus viziunea unui viitor stat evreiesc în cartea sa din 1896, *Der Judenstaat* (Statul evreu).

De asemenea, în aceeași perioadă, migrația evreilor în Statele Unite a dus la crearea unei comunități numeroase, lipsită în mare parte de restricțiile din Europa. Peste două milioane de evrei au sosit în Statele Unite după 1890 și inclusiv după Primul Război Mondial, majoritatea fiind originari din Rusia și Europa de Est.

Dicționar

Haskala - Iluminismul evreiesc; reprezintă mișcarea intelectuală a evreilor europeni de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și pledează pentru adoptarea ideilor iluministe, integrarea în comunitățile neevreiești, îmbunătățirea educației în chestiuni seculare, predarea istoriei evreiești și neevreiești. Haskala a lansat o mișcare mai largă de asimilare a evreilor europeni, rezultând primele mișcări politice și de emancipare a evreilor.

Marranos - Termen care se referă la evreii spanioli și portughezi care s-au convertit sau au fost forțați de coroanele spaniolă și portugheză să se convertească la creștinism în secolele al XV-lea și al XVI-lea, dar care au continuat să practice iudaismul în secret sau au fost suspectați de acest lucru, fiind numiți cripto-evrei. “Cripto-evreu” este termenul întâlnit mai des în lucrările de specialitate, în locul lui marranos. În utilizarea modernă, termenul *marrano* poate fi considerat ofensator și peiorativ

Bibliografie selectivă:

Avineri, Shlomo, *Theodor Herzl. Înființarea statului evreu*. Ed. Hasefer, 2018
Johnson, Paul, *O istorie a evreilor*, Ed. Humanitas, 2015
Istorie de sertar. Despre evreii din România, Editura Hasefer, București, 2021

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

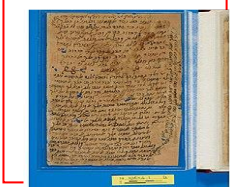
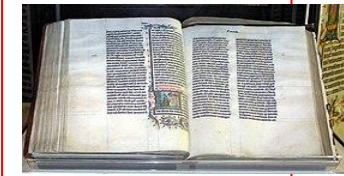

Competența generală: 3. *Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare*

Competența specifică: 3.2. *Raportarea critică la experiențele trecutului pentru promovarea unui comportament democratic*

Activitate de învățare: Realizarea unui e-book cu oameni de cultură evrei din epoca modernă

Descrierea activității:

Etapa I: În vederea dezvoltării competenței vizate (3.2.), la începutul activității elevii sunt împărțiți în trei grupe, apoi este stabilită tema pentru fiecare echipă:

Grupa 1	Grupa nr.2	Grupa nr.3
<p>E-BOOK Filozofie și religie <i>Filozofie și religie</i></p> 	<p>E-BOOK Literatură și poezie</p> 	<p>E-BOOK <i>Muzică</i></p>

Sursa imagini- https://ro.wikipedia.org/wiki/Cultura_evreiasc%C4%83

Profesorul poate recomanda o serie de surse de unde elevii vor identifica informațiile pentru fiecare temă:

https://nccmn.fandom.com/ro/wiki/Evrei_celebri
https://ro.wikipedia.org/wiki/Cultura_evreiasc%C4%83

Etapa a II-a – realizarea activității pe grupe.

Fiecare grupă va întocmi un material care să cuprindă informații despre activitatea a trei reprezentanți din fiecare categorie stabilită și rolul acestora în dezvoltarea culturii universale. Materialul va fi realizat de fiecare grupă într-un document Word, PowerPoint care se va salva în Pdf, sau în aplicația Canva (<https://www.canva.com/>). Elevii pot accesa e-book-ul de pe orice dispozitiv, și îl pot vedea static sau interactiv.

Etapa a III-a – prezentarea e-bookurilor, aprecierea și evaluarea acestora pe baza grilei de evaluare, având în vedere următoarele criterii: corectitudinea științifică, organizarea și adaptarea conținuturilor științifice la particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor, diversitatea surselor online și a formelor de prezentare, colaborarea în cadrul echipei, corectitudinea informațiilor istorice, modul de utilizare a resurselor multimedia.

Descriptori de performanță:

Com-petența vizată	Nivel minim de performanță	Nivel mediu de performanță	Nivel înalt de performanță
3.2	Rezolvă parțial sarcina, având dificultăți în finalizarea materialului, în identificarea personalităților, colaborează puțin și utilizează doar resursele multimedia recomandate pentru documentare.	Rezolvă sarcina cu mici erori, colaborează frecvent cu membrii echipei, utilizează resurse și alte resurse digitale decât cele recomandate pentru documentare și realizarea e-bookului.	Rezolvă corect toate sarcinile, își asumă roluri în cadrul echipei, utilizează o diversitate de resurse multimedia pentru informare, documentare și realizarea e-bookului.

3. EVREII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC ÎN SECOLELE XIV—XX

1. SITUAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI PÂNĂ LA 1866: ASPECTE DEMOGRAFICE, COMUNITARE ȘI CULTURALE

Începutul prezenței evreiești în spațiul românesc este legat de o serie de procese migratorii care s-au desfășurat în centrul și sud-estul Europei, începând din secolul al XVI-lea și au continuat până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Trebuie spus, că Țările Române se aflau pe traseul unor importante drumuri comerciale care legau marile piețe din Europa Centrală cu Orientul, în special cu capitala Imperiului Otoman, Constantinopol. Acest drum era străbătut de o serie de negustori de diverse etnii, armeni, greci, italieni, evrei, etc. Diversele oportunități de a-și câștiga existența i-au făcut pe mulți dintre aceștia să se stabilească în spațiul românesc. Așezarea lor a fost încurajată de clasa politică românească pentru a încuraja activitățile economice din Țările Române. Este necesar de menționat că structura socială tradițională românească se baza, în special, pe două clase fundamentale, cea a marilor proprietari de pământ (boierimea) și țărănimea liberă sau dependentă. Clasa de mijloc, de obicei elemente active, meșteșugari, negustori era mai puțin numeroasă în societatea românească din perioada Evului Mediu.

Așezarea evreilor în spațiu românesc

Evreii ajung în spațiul românesc din două direcții: din sudul Dunării, din Imperiul Otoman și din est și nord-est, din Polonia și Ucraina. Primii, sunt evreii sepharzi, care ajung în zona Țării Românești, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea așezându-se în special, în București - există un document din 1575, ce atestă așezarea lor în marele oraș dar și la Craiova și Calafat.

Al doilea grup, sunt evreii askenazi, care se așează în diverse localități din Moldova. Primele documente sigure sunt din anii 1584 - 1585, despre un negustor evreu, Avram, din Ocna. Migrația evreilor în Moldova, va crește după 1650, datorită acțiunilor violente antievreiești ale cazacilor, în Polonia, conduși de Bogdan Hmelnitki.

Între cele două grupuri sunt unele deosebiri, cum ar fi limba curentă (sepharzii vorbeau o limbă romanică, ladino, iar ashkenazii o limbă germanică, idiș), modul de desfășurare a diverselor ceremonii religioase, ca și unele tradiții culturale. Credința religioasă comună le dădea sentimentul unității, chiar dacă existau uneori și situații conflictuale.

Creșterea numerică a populației evreiești s-a datorat atât creșterii naturale, cât și a fenomenului migrator. Țările Române au fost din secolul al XVI-lea până în anii '80 ai secolului al XIX-lea un spațiu de imigrare evreiască, iar după 1880, și până în perioada recentă un spațiu de emigrare.

În 1831, în Moldova sunt 31.000 evrei, pentru ca în 1859 să se ridice la 124.000, iar în Țara Românească asistăm, în aceeași perioadă, la o creștere mai modestă, de la 6.000 la 8.900.

Populația evreiască din România a avut un pronunțat caracter urban. Aceasta din două motive: pe de-o parte tradițiile lor socio-profesionale erau legate, în special de viața orășenească, pe de altă parte, nu au avut dreptul să cumpere proprietăți agricole. La sfârșitul secolului al XIX-lea, 80% din populația evreiască trăia în mediu urban. Din acest punct de vedere trebuie menționat că, motivul așezării lor în anumite zone, este, în primul rând socio-economic, evreii fiind atrași de acele locuri în care exista o activitate economică susținută și își puteau câștiga existența.

În multe locuri ei au contribuit la urbanizarea unor localități care, ulterior, s-au transformat în orașe. Un exemplu, este târgul Vlădeni, cunoscut mai târziu ca Mihăileni, (județul Suceava) și care a fost format exclusiv de către evrei. Proprietarul locului, marele boier Costache Mareș, le dă dreptul de a-și face târg, printr-o convenție din 1792. În aceste

târguri, ei își dezvoltă un tip specific de civilizație, cu un univers propriu, cu o cultură bazată pe limba idiș.

Această formă de civilizație, pe care o găsim la toți evreii din Europa Centrală și de Est a purtat numele de Shtetl. Acesta este un mic oraș (Shtetl este diminutivul de la *der Stadt*-oraș) cu structură specifică mediului urban și activităților comerciale și meșteșugărești. Acest tip de așezare era des întâlnită în Moldova. În această regiune, prezența evreilor în așezări mici, este confirmată de statistici: în 1832 trăiau 24.299 evrei răspândiți în 40 de structuri urbane. Dintre acestea, câteva erau mai mari precum Iași cu 11.000 evrei, Fălticeni 1.400, Botoșani 1.100 dar majoritatea erau localități în general mici, având sub 100 de locuitori evrei. În Țara Românească așezarea evreilor se face, în special, în orașe mari. În București erau recenzați, în 1831, 60.000 evrei. Aceștia locuiesc, în special, în zona Văcărești - Dudești, unde găsim, în acel an, circa 1.500 evrei, dar îi putem găsi și în alte cartiere, cum ar fi zona comercială a orașului, Lipsani, sau în zone cu ateliere meșteșugărești.

Organizare comunitară

Evreii, din întreaga diasporă, au trăit în structuri specifice, numite comunități. Acestea erau o formă de autogovernare care gestiona necesitățile societății: religioase, de educație, sănătate și ocrotire socială, justiție. Aceste funcțiuni se materializau în instituții, parte a structurii comunitare, cum erau școlile evreiești (*Hadarim* și *Talmud Torah*), un tribunal comunitar (*beit-din*), instituții de cult (sinagoga), azile de bătrâni și orfani, etc. Acestea se întrețineau printr-un sistem complex de impozite, din care cel mai important era *gabala* taxa pentru tăierea rituală.

Conducerea comunitară era asigurată de notabili locali, un hahambasha și un staroste, aleși de obște și confirmați de autoritățile românești. Acest sistem, era expresia unei autonomii a evreilor, în cadrul sistemului politic românesc. O dispoziție domnească de la 1794 cerea expres locuitorilor evrei să dea ascultare liderului lor după „obiceiul legii voastre, și nimeni să nu se împotrivescă”.

Până la Regulamentul Organic situația evreilor se încadra în statutul populațiilor alogene (armeni, greci, evrei, etc) cărora li se recunoștea dreptul de locuire și activitatea practică dar și o anumită autonomie în cadrul unor structuri comunitare, numite bresle. Fără a avea drepturi depline - în acea perioadă nu putem vorbi de cetățenie - aceștia erau acceptați, aveau drept de locuire - cu anumite limite - și de a-și câștiga existența. De asemenea, ei erau obligați să-și plătească impozitele către stat, de obicei mai mari decât ale locuitorilor români.

Situația evreilor la începutul perioadei moderne

Comunitățile evreiești - ca și alte structuri etnice similare - vor cunoaște o erodare în timpul procesului de formare a statului național, fenomen care devine vizibil odată cu introducerea Regulamentelor Organice din 1831 și 1832. În paralel, slăbirea Comunității evreiești a fost determinată de schimbări interne în societatea evreiască. Astfel, va apărea un nou tip de structură ce va avea un tip diferit de organizare. Acestea erau organizații care se îngrijeau de diversele necesități materiale sau spirituale ale societății evreiești. Un moment important în procesul de marginalizare a populației evreiești a fost Constituția din 1866, care a refuzat acordarea cetățeniei pentru evrei. Acest moment avea să fie urmat de un lung șir de prevederi legislative și administrative ce au dus la marginalizarea socială a evreilor.

Dicționar

ashkenazi - ramură a poporului evreu, care s-a stabilit, la începuturile Evului Mediu în Franța și Germania, iar apoi au migrat spre est, în Polonia, Ucraina, Moldova.

breaslă - organizarea unui grup social pe criterii profesionale (de exemplu, breasla croitorilor, argintarilor) sau etnice (breasla aromânilor, evreilor, etc)

Casrut - un sistem de reguli privind obligațiile alimentare: interdicția de a amesteca laptele și carnea, interdicția consumului de carne de porc, etc

comunitatea (kehila) - structură de autogovernare la nivel local, care gestiona viața cotidiană a evreilor, ocupându-se de necesitățile lor religioase, școlare, de asistență socială și sanitară, igienă, etc. Comunitatea avea statute proprii, numite *takanon* - care în general erau similare, în diverse așezări. În subordinea comunității funcționau : instituția de cult , sinagoga, tribunalul (*beit-din*) școlile comunității , azile, pentru bătrâni și bolnavi, etc. Un rol aparte în cadrul Comunității îl avea *Societatea Sfântă* (*Hevra Kadisa*) ce gestiona necesitățile funerare (întreținerea cimitirelor, organizarea înmormântărilor, a comemorărilor, etc). Pentru a putea susține material aceste structuri și în general viața comunitară exista un sistem fiscal complex ce cuprindea o serie de taxe și impozite. Dintre acestea, cea mai importantă era taxa pe tăierea rituală a cărnii numită *gabella* sau *crupca*.

emanicipare - acordarea colectivă de drepturi cetățenești

Hahambasa - lider religios al unei confederații de comunități; îndeplinește și funcția de judecător.

sepharzi - ramură a poporului evreu , a căror strămoși au fost izgoniți din Spania, în 1492 și din Portugalia în 1496. În spațiul românesc, ei provin, din Imperiul Otoman. În limba ebraică Spania este numita Sfarad.

staroste - lider comunitar. Poate fi atât conducător laic al comunității, cât și conducător al unui corp profesional.

târg - așezare urbană de dimensiuni mici.

Bibliografie selectivă:

Enciclopedia iudaismului, ediția a doua, Hasfer, 2016

Evreii din Romania în texte istoriografice. Antologie (ed. Lya Benjamin), Hasefer, București, 2002

Rotman, Liviu, *Dinamica unei structuri de autogovernare - Comunitatea evreiască din Romania*, Hasefer, București, 2017

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Competența generală 2. Asumarea propriei identități culturale și determinarea modalităților prin care interculturalitatea contribuie la promovarea acceptării celuilalt și a respectării drepturilor omului

Competența specifică: 2.3. Demonstrarea unui comportament care valorizează interculturalitatea ca trăsătură a comunității locale.

Studiați sursele de mai jos și răspundeți cerințelor:

A. "Numărul evreilor din Moldova a crescut, în secolul al XVIII-lea, nu numai prin spor natural, ci mai ales prin colonizări. Domnia, boierimea și înaltul cler erau interesate [...] să facă apel la alogeni, printre care se numărau și evreii, spre a-și spori veniturile și a asigura prosperitatea economică a orașelor și târgurilor din principat. În perioada fanariotă întâlnim așezări evreiești - în afara comunităților mai vechi stabilite la Iași, Suceava, Piatra Neamț, Botoșani, Bacău, Siret, Bârlad, Roman, Dorohoi, Chișinău și Soroca - și în alte locuri [...].

Primul recensământ al populației Moldovei, efectuat de autoritățile militare de ocupație ruse, în mai-iunie 1774, din care rezultă - adunați pe târguri, ocoale și ținuturi - 1 .323 evrei capi de familie, din care 843 în mediul urban (63% din totalul populației evreiești) și 480 în cel rural (37%), [...]. După anexarea Galiției de către austrieci [...], ținut pe care evreii îl populau în număr masiv, a început a doua emigrare a lor spre sud. [...] În momentul

alipirii administrative a Bucovinei la Galiția, în 1790, s-au deschis larg porțile imigrării evreiești, atât în amintita provincie românească, cât și în Moldova. [...]

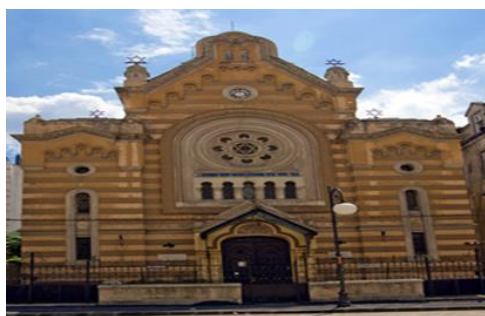
Din punct de vedere profesional, evreii din Țara Românească se ocupau, ca și cei din Moldova, cu comerțul, arendășia și meșteșugurile. [...] Cea mai mare parte a populației evreiești din capitala principatului muntean era alcătuită, însă, din meseriași, repartizați pe specialități [...]. Printre profesiunile liberale sunt întâlniți dascăli și medici, dintre care cel mai însemnat a fost savantul sefard Daniel Fonseca (1672-1733), funcționând la Curtea lui Nicolae vodă Mavrocordat, totodată ca pedagog, cărturar și diplomat ilustru.”

(Paul Cernovodeanu, *Regimul evreilor sub fanarioți (1711-1821)*)

B. ”Trebuie menționat că toate aceste locașuri de rugăciune au îndeplinit și un rol social, desfășurând o activitate permanentă în domeniul asistenței sociale. De sărbători se împărțeau populației evreiești sărace alimente, îmbrăcăminte și bani, iar de Pesah pachete cu azime, cartofi și ouă. Iarna se distribuiau lemne și cărbuni care se cumpărau din colectele strânse de la comercianții evrei din cartier. Odată cu înmulțirea populației evreiești din cartier, sinagogile existente devenind neîncăpătoare, se simțea nevoia ca în timpul marilor sărbători de toamnă să se improvizeze sinagogi la grădinița Eckstein sau în case particulare, frecventate și ele până la refuz”.

(Felicia Waldman, Anca Ciucu, *Istorie și Imagini din Bucureștiul evreiesc*)

C.

TEMPLUL UNIREA SFÂNTĂ DIN BUCUREȘTI. În această sinagogă ridicată de breasla croitorilor în 1836 și restaurată la începutul secolului al XX-lea funcționează, din 1978, Muzeul de Istorie și Cultură al Evreilor din România. <https://www.museum.jewishfed.ro/>

1. Formulați, pe baza sursei **A**, un punct de vedere referitor la evoluția comunităților evreiești din spațiul românesc, susținându-l cu o informație selectată din sursă.
2. Identificați termenii necunoscuți și căutați în dicționar explicațiile acestora.
3. Precizați două informații referitoare la rolul deținut de sinagogă în viața comunităților evreiești din spațiul românesc.
4. Formulați un punct de vedere referitor la rolul religiei în cadrul civilizației și comunității iudaice din spațiul românesc.
5. Completați tabelul de mai jos cu informațiile identificate în sursele de mai sus:

Aspecte demografice	Aspecte comunitare	Aspecte culturale

6. Realizați, la alegere, un portofoliu/expoziție/padlet/proiect individual sau la nivelul clasei în care să fie surprinse elemente care țin de ocupații, viața cotidiană, obiceiuri, tradiții, monumente istorice, locuri ale memoriei comunităților evreiești din localitatea sau din regiunea ta.

Resurse digitale: https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_sinagogilor_din_România;
<https://www.csier.ro/>; <https://muzeon.ro/>; <https://www.jewishfed.ro/>;
<https://www.museum.jewishfed.ro/>

2. EVREII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC ÎN PERIOADA 1878—1919: DE LA MARGINALIZARE LA EMANCIPARE

Definiție: Emanciparea evreilor din România – la fel ca și în cazul altor state europene – semnifică procesul îndelungat prin care membrii acestei comunități au solicitat și au obținut drepturi civile și politice egale cu cele ale populației majoritare.

Statutul evreilor din România în preajma anului 1878

Dacă în Occident procesul de emancipare a evreilor a fost considerat închis între anii 1870-1880, în estul Europei acesta a continuat până la sfârșitul Primului Război Mondial. În multe privințe situația evreilor din România și din Imperiul Țarist au fost comparabile, cele două țări opunându-se cu fermitate „împământării” propriilor evrei, adică acordării cetățeniei și implicit a drepturilor politice și civile depline. Spre deosebire de Rusia însă, evreii din Vechiul Regat, cu excepția unor măsuri restrictive izvorâte din protecționism etnic – nu puteau avea case sau domiciliu permanent, terenuri agricole, vii, hanuri sau cârciumi în mediul rural; nu puteau deține debite de tutun; nu aveau dreptul de a participa la licitații publice sau de a ocupa diverse profesii în aparatul bugetar al statului (profesor, avocat, farmacist, medic sau funcționar la căile ferate) – se bucurau de cea mai mare parte a drepturilor civile. Exceptând mediul rural, evreii din Vechiul Regat nu au fost limitați în a se deplasa sau stabili în orașe sau târguri și nu le-au fost interzise exercitarea unor profesii specifice (spre deosebire de Rusia). De aceea, discrepanța în interiorul comunității iudaice dintre cei înstăriți și pătura săracă nu a fost atât de mare ca în Rusia. Este adevărat, restricțiile și lipsa cetățeniei i-au făcut vulnerabili în fața unor excese și abuzuri ale autorităților române, care îi puteau expulza din localitate și/sau din țara sub acuzația de vagabondaj sau prin alte măsuri administrative. O altă obligație impusă evreilor de statul român a fost efectuarea stagiului militar, dar și aici le era interzisă avansarea la gradul de ofițer.

Rolul organizațiilor evreiești pentru sprijinirea cererilor evreilor din România

Comunitatea evreiască internațională, prin puternicele organizații – *Alianțe Israelite Universale*, *Anglo-Jewish Association*, *Israelitische Allianz* din Viena, *Board of Delegates of American Israelites* ș.a. – au făcut presiuni asupra statului român în vederea emancipării evreilor din România. Această pârghie a fost utilizată în trei momente dificile din istoria României – în 1866, în contextul redactării primei Constituții moderne, când evreilor li s-a refuzat deplina cetățenie română; în 1878, în cadrul Tratatului de la Berlin, când recunoașterea independenței României a fost condiționată de marile puteri occidentale cu revizuirea Constituției în vederea obținerii cetățeniei și de către „necreștini”; și în 1919, în cadrul Conferinței de Pace de la Paris, atunci când cercurile evreiești internaționale au făcut presiuni în favoarea emancipării comunității evreiești din România, cât și a celor din celelalte state naționale succesore născute pe fondul disoluției Austro-Ungariei și a Rusiei țariste.

Tratatul de la Berlin (1/13 iulie 1878) – condiționa independența României de modificarea articolului 7 din textul Constituției din 1866. Reacția autorităților române.

Prin articolul 44 din textul Tratatului de la Berlin (1/13 iulie 1878) Marile Puteri condiționau recunoașterea independenței României de acordarea egalității drepturilor politice și civile, fără deosebire de religie și confesiuni, fapt ce trebuia să conducă la modificarea celebrului articol 7 al Constituției din 1866 (care permitea „împământarea” doar persoanelor de religie creștină). Reacția politicianilor români a fost vehement ostilă „împământării” evreilor. Aceștia au încercat, în limita posibilităților, eludarea prevederilor acordurilor internaționale. Discuțiile, în vederea modificării articolului 7 din textul Constituției din 1866, în Parlamentul României au fost acerbe, generând inclusiv modificarea componenței guvernamentale. După trei tentative eșuate, proiectul propus de raportorul Dimitrie Giani (a patra propunere de proiect) a fost în final adoptat de Camere și promulgat în Monitorul Oficial din 13/25 octombrie 1879 ca noul articol 7 al Constituției. Textul prevedea naturalizarea individuală (la

fel ca și în precedentele trei proiecte eșuate) în anumite condiții și printr-o lege specială, naturalizarea urmând a fi atribuită doar prin votul Camerelor. Pentru a-și arăta bunele intenții, statul român a acordat cetățenia română celor 883 de soldați evrei ce au luptat în războiul de independență. Evident că noul text al articolului 7 nu a rezolvat cu adevărat problema emancipării evreilor din Vechiul Regat.

Situația evreilor din Dobrogea după intrarea provinciei în componența statului român prin Tratatul de la Berlin (1/13 iulie 1878). Prin Legea pentru organizarea Dobrogei, din martie 1880, toți locuitorii provinciei, inclusiv evreii, care la 11 aprilie 1877 fuseseră cetățeni otomani obțineau în mod automat cetățenia română. Cu toate acestea, locuitorii Dobrogei, indiferent de confesiune și naționalitate, care au fost „împământeniți” după 1880 și-au putut exercita pe deplin drepturile politice în Vechiul Regat abia din 1909. Până în 1909 și chiar după acest an, statutul obținut de evreii dobrogeni, care-i va particulariza în masa coreligionarilor din Vechiul Regat, s-a întors împotriva lor. Mai întâi, statul român nu numai că a căutat să interzică stabilirea altor evrei în Dobrogea, dar chiar a și alungat o parte dintre ei – din orașul Tulcea în 1896 – sub motivul că nu ar fost născuți aici, ci că ar fi dezertat din armata rusă. Ulterior, în 1909, pe fondul legii de acordare a drepturilor politice depline pentru cetățenii români dobrogeni, autoritățile statului le-au cerut evreilor din provincie să-și dovedească rădăcinile otomane. Cererea acesta a stârnit protestul comunității iudaice și al liderilor ei. Aron Ellman, descendentul lui Avram Ellman, cel care fusese decorat de regele Carol I cu ordinul „Steaua României” pentru meritele sale din timpul trecerii Dobrogei în componența statului român, afirma, la scurtă vreme, că „asemenea acte nu suntem în putință de a le procura”, deoarece, „autoritățile otomane nu aveau nici o regulă în registre” și, „nu se putea prevedea de atunci că peste 33 de ani ni se vor cere acte!”

Cum mulți evrei nu și-au putut demonstra cu acte prezența neîntreruptă a lor sau a familiei lor în Dobrogea anterior anului 1877, statul român le-a retras cetățenia, iar unii dintre ei au și fost arestați în 1910. În anul următor, în 1911 o delegație a evreilor tulceni a înaintat cereri regelui Carol I și guvernului conservator aflat în exercițiul funcțiunii, primului ministru P. P. Carp și ministrului de interne Alexandru Marghiloman, în care își exprimau rugămintea de a se reveni asupra deciziei de retragere a cetățeniei române în cazul respectivilor evrei dobrogeni. Și totuși politica de blocare a drepturilor politice care ar fi trebuit acordate evreilor dobrogeni a continuat, iar la alegerile din 1912 doar 90 de evrei cu cetățenie română au putut vota la Tulcea, alți 212 ce ar fi trebuit să aibă acest drept fiind scoși inexplicabil de pe listele de alegători. După alegeri, la intervenția prefectului Tulcei, Petru Sfetcu, celor 212 persoane le-au fost restabilite drepturile electorale. Ca protest față de politica abuzivă a statului român, Aron Ellman a și demisionat din Consiliul Comunal al orașului Tulcea.

Statutul evreilor între 1878-1914 și soluția emigrării acestora din România. În perioada menționată, restricțiile impuse populației evreiești au continuat. Copiii evreilor erau admiși cu greutate în școlile publice, iar accesul către profesii și funcții în magistratură, învățământul de stat și în administrație le era interzis. Aceste restricții impulsionează emigrarea evreilor din România către Statele Unite, Europa occidentală și Palestina (pe fondul nașterii sionismului). Anumite date vorbesc despre plecarea definitivă din România între 1899-1914 a unui număr de aproximativ 90.000 de evrei.

Organizarea evreilor din România

În procesul de emancipare a evreilor din România un important rol l-a jucat înființarea, în 1909, a Uniunii Evreilor Pământeni (UEP), organizație care, prin vocile lui Adolphe Stern (președinte) și Saniei Labin (secretar general), a luptat până în 1919 pentru emanciparea evreilor, pentru integrarea lor în societatea românească. Ziarul oficial al formațiunii „Înfrățirea” a fost larg răspândit în rândurile populației evreiești.

Ultimele etape ale procesului de emancipare. În timpul celui de-al doilea război balcanic, în care a fost implicată și România, numeroși evrei s-au înrolat în armata română, iar organizațiile comunitare evreiești au susținut efortul de război. Cu această ocazie, UEP a solicitat examinarea chestiunii evreiești într-un spirit de imparțialitate și dreptate.

Decretul din decembrie 1918 al guvernului Ionel Brătianu – naturaliza categorii mai largi de evrei – (1) cei care luptaseră în armata română în al doilea război balcanic și în primul război mondial; (2) cei născuți în țară și lipsiți de protecție străină; (3) soțiile, văduvele și copiii legitimi ai categoriilor de mai sus și ai celor ce obținuseră naturalizarea individuală – însă și acum naturalizarea era acordată de tribunale (anterior fusese acordată doar de Parlament). UEP a fost nemulțumită de proiect, considerat a-i avantaja pe cei cu resurse materiale și cu timp disponibil.

Alliance Israelite Universelle din Paris a solicitat în timpul Conferinței de Pace de la Paris, din 1919, o emancipare fără restricții (vezi Memoriul din 21 martie 1919). Solicitățile au avut drept consecință includerea în textul Tratatului de la Saint-Germain a unor articole care condiționau recunoașterea deplinei egalități a evreilor din România cu populația majoritară (art. 1,7 și 8).

Decretul-lege din mai 1919 al guvernului român, prin care judecata Tribunalului Privitoare la naturalizare era înlocuită printr-o simplă declarație a solicitantului.

Constituția din 1923, care prevedea de data aceasta la articolul 7: „Deosebirea de credințe religioase și confesiuni, de origine etnică și de limbă, nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita”. Astfel se finaliza lungul proces de emancipare a populației evreiești din România.

Bibliografie selectivă:

Asandului, Gabriel, *Istoria evreilor din România (1866-1938)*, Institutul European, Iași, 2004.

Brociner, Joseph. B., *Drepturile evreilor dobrogeni*, București, 1911.

Feldman, Carol, *De unde am venit...Despre evreii din Tulcea*, Editura Hasefer, București, 2004

Iancu, Carol, *Evreii din România (1866-1919). De la excludere la emancipare*, București, Editura Hasefer, 1996.

Ivănescu, Dumitru, *Emanciparea unei minorități. Evreii din România la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, vol. VIII, editori Silviu Sanie, Dumitru Vitcu, București, 2003, pp. 60-74.

Tuluș, Arthur-Viorel, *Aspecte din viața comunităților evreiești din jurul gurilor Dunării (până în 1938). Mituri istoriografice, percepții contemporane și realități istorice*, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, Brăila, 2016.

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Competența generală: 1. *Utilizarea critică și reflexivă a surselor istorice pentru argumentarea unor demersuri și alegeri, în acord cu valorile societății democratice*

Competența specifică 1.1. *Sistematizarea informațiilor din diferite tipuri de surse în vederea stabilirii credibilității și a validității opiniilor*

Exemplu activitate de învățare:

Elevii vor primi surse istorice diverse, după exemplul celor de mai jos, pe baza cărora vor putea argumenta evoluția statutului juridic al evreilor din România, în perioada 1878-1919.

A. „După războiul ruso-româno-turc din 1877-1878, la Congresul de la Berlin (1878), marile puteri au condiționat recunoașterea Independenței de Stat a României de modificarea articolului 7 din Constituție, în sensul emancipării politice a evreilor. Până la urmă, în octombrie 1879, Parlamentul român a aprobat o modificare formală: evreii vor ”putea obține naturalizarea” dar nu din oficiu, ci în anumite condiții, nu imediat, ci după un termen de cel puțin 10 ani și nu în bloc sau pe categorii, ci pe bază individuală, fiecare caz trebuind să fie aprobat printr-o lege specială de plenul Parlamentului. Persoanele interesate trebuiau să

depună un dosar cu documente și cerere de naturalizare adresată Parlamentului. (...) În următoarele două decenii (1881-1900), de pildă, au fost naturalizați doar 22 de evrei, în medie, cam un evreu pe an.” (Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română*)

B. ”Scopul lor nu este altul decât „aservirea economică a țării” și asigurarea dominației economice în defavoarea românilor. Iar dacă la forța lor economică s-ar adăuga și forța politică dată de emancipare, atunci evreii „vor ajunge să ocupe pozițiunile cele mai înalte, funcțiunile publice cele mai mari și să puie mâna pe puterea legislativă, încât la un timp oarecare țara să devină jidovească.”(Vasile Conta, *Chestia evreiască. Discurs ținut în ședințele Adunării Deputaților (4-5 sept 1879) împotriva modificării Art. 7 din Constituția de la 1866*)

C. *Evreu moldovean cerând naturalizarea din partea Parlamentului român*, Nicolae Grigorescu, 1880 (<https://ro.wikipedia.org>)

D. „Pornit dintr-un stetl din Moldova – «plin de colb și de evrei», cum scria undeva Sadoveanu – evreul din pictura lui Grigorescu merge la București să depună la Parlament o cerere de naturalizare, aducând cu el – ca plocon – o găscă. Hazul uriaș al situației reprezentate în tablou constă în faptul că bietul evreu își închipuia că un plocon minor – o găscă (și încă vie!) – poate fi «înmănat» Parlamentului pentru rezolvarea unei probleme atât de importante («problema evreiască», așa zicând). Astfel trebuie înțeleasă pictura lui Grigorescu: o privire ironică asupra unui om simplu care încearcă să supraviețuiască într-o societate coruptă.” (Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română*)

E. În 1879, Parlamentul României a votat în mod excepțional naturalizarea în bloc a unui număr de 883 de „israeliți, cari au servit sub drapel în timpul rezelului pentru independență (1877-1878). (...). Mulți dintre ei au fost răniți și decorați pentru fapte de eroism.”

(Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română*)

Pe baza surselor de mai sus răspundeți următoarelor cerințe:

1. Menționați, pe baza sursei **B**, două argumente aduse de Vasile Conta pentru respingerea modificării art. 7 din Constituția de la 1866.
2. Precizați, pe baza sursei **A**, două informații referitoare la naturalizarea evreilor.
3. Formulați o opinie în legătură cu aplicarea deciziilor privind naturalizarea evreilor după 1879, folosind ca argumente:
 - două informații din sursa C și respectiv din sursa D
 - o informație din sursa E.

Sugestie pentru o temă de portofoliu

Căutați, în surse alternative, informații despre activitatea culturală și politică a lui Lazăr Șăineanu și Moses Gaster și explicați **la alegere** (în maxim o pagină și folosind minim două argumente) de ce viziunile lor politice (asimilaționism și respectiv sionism) puteau fi o opțiune viabilă pentru tinerii evrei din România sfârșitul secolului al XIX-lea și începutului secolului al XX-lea.

3. CONTRIBUȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI LA DEZVOLTAREA ECONOMICĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ A ROMÂNIEI

A. Contribuția comunităților evreiești la dezvoltarea economică și socială a României

Datorită circumstanțelor istorice pline de restricții în privința accesului la piața muncii, prin restrângerea numărului de meserii și profesii pe care le puteau practica (până la sfârșitul secolului al XVIII-lea le-au fost permise doar micul comerț, micile meșteșuguri și finanțele), evreii au fost prin definiție deschizători de drumuri, fiind obligați fie să inoveze în domenii deja existente fie să introducă domenii complet noi în economia Țărilor Române. Astfel, în ciuda adversităților, au reușit să-și găsească loc și să-și dezvolte afaceri, dar nu prin înlăturarea negustorilor români, ci ocupând poziții lăsate libere din lipsa de interes a localnicilor, preocupați în special de agricultură, într-o societate formată în principal din boieri și țărani.

Pentru că aveau de-a face cu o populație în mare parte săracă, negustorii evrei au inventat vânzarea pe credit, dar și marketingul, prin politicile de atragere și fidelizare a clientelei. Nu întâmplător primul care a înțeles importanța publicității în România a fost un evreu numit David Adania.

În domeniul finanțelor, contrar acuzației conform căreia prin zărăfia (schimbul valutar) și cămătăria (împrumutul cu dobândă) pe care erau împinși să le practice evreii ar fi ruinat boierimea română, care a împrumutat peste posibilități pentru o viață de lux, dar și țărănimea, care nu-și permitea plata dobânzilor) astăzi este recunoscut faptul că, în realitate, ei au avut un rol major în crearea unor instrumente financiar-bancare noi precum, între altele, posibilitatea de a depune bani într-un loc și a-i ridica din altul dar și în acordarea sau facilitarea de împrumuturi către trezoreria statului (Valah și Moldovean iar mai apoi Român), care au ajutat la dezvoltarea economiei naționale. O serie de bănci evreiești, *Halfon și fiii*, *Frații Elias*, *Marmorosch Blank*, au sprijinit marile proiecte naționale, construcția de drumuri, căi ferate, industrii strategice și au finanțat Războiul de Independență din 1877 și pe cel de Reîntregire din 1916-1918. Au contribuit, în plus, la înființarea Băncii Naționale (1880).

Evreii au introdus în România industrii complet noi, cum a fost cea a apelor gazoase, prin înființarea fabricii *M.H. Lobel & Comp* la Craiova în 1873, sau cea a zahărului, inițiată de Jacques Elias prin deschiderea fabricii de la Sascut în 1874. Dezvoltarea rapidă a noului domeniu a făcut ca începând din 1901 România să devină chiar exportator de zahăr.

Și prima fabrică de oglinzi a fost deschisă în 1891 la București de către un evreu, August Zwoelfer.

În 1886 Moritz Wachtel din Iași a avut meritul de a fi pus bazele unei noi industrii fiind promotorul culturii naționale de cânepa.

Evreii au dezvoltat, de asemenea, industria tinichigeriei și pe cea a alamei, prin importul de materie primă din străinătate. În 1887 Adolf Solomon înființa prima fabrică de mobilă de fier, *Cometul*, care producea sobe și aragaze.

În industria lemnului, evreii au inovat în anumite nișe precum cuferele și tapițeria de mobilă iar în industria tăbăcăriei, în segmentul de curelărie și șelărie.

După ce secole de-a rândul au adus în Țările Române stoffe și mătăsuri din Orient și din Occident, la sfârșitul secolului al XIX-lea, odată cu apariția hainelor „de gata”, evreii au deschis primele fabrici de confecții și tricotaje dar și de ceaprazerie, cum a fost cea a lui Herman Blauștein, înființată în 1883 la București. Specializați în producția de cravate, pălării, corsete, umbrele, broderii și nasturi (prima mare fabrică a fost înființată în 1888 de către Adolf Melzer), evreii au inaugurat, de asemenea, primele case de modă (*Au bon gout*, *Carmen Sylva*, *A la Samaritaine*, *Frații Albachary*), dar și primele magazine de blănuri de lux (Sigmund Prager, 1854, urmat de Paul Kamerling și Samuel Goldenberg).

În afara implicării în înființarea unor companii petroliere a unei serii de personalități evreiești (Jacques Elias, Moise, Manolo și Rafael Halfon, Ezra Semo) se remarcă, în această industrie, introducerea de către Iosef Theiler a primei sonde pentru extracția petrolului la Moinești, în 1880, după ce tot el deschisese, în 1873, prima fabrică de parafină din țară.

Prima tipografie din Țările Române a fost înființată în 1835, la Craiova, de către Iosef Samitca, ai cărui fii, Ralian și Ignat, au continuat și dezvoltat afacerea devenită una dintre cele mai importante din țară, iar prima fabrică de hârtie a fost înființată la Predeal, în 1882, de către doi evrei, Carol și Samuel Schiel.

Chiar și în domeniile dominate de români, cum era morăritul, evreii au inovat printr-o dezvoltare intensivă, inaugurând la Botoșani, în 1844, prima fabrică mare, mecanizată, care producea cu o rentabilitate mai mare, la un cost mai mic, crescând astfel competitivitatea.

În ciuda acestor merite deosebite, recunoscute uneori prin acordarea titlului de Furnizor al Casei Regale, puțini dintre acești deschizători de drumuri au primit cetățenia română înainte de Constituția din 1923.

Bibliografie selectivă:

Rosen, Avram, *Contribuția evreilor la progresul industrial in Romania*, Hasefer, Bucuresti, 2002

B. Structuri asociative reprezentative

Comunitatea evreiască din spațiul românesc a avut propria structură organizațională, recunoscută în Principatele Române încă din secolul al XVIII-lea. La vârful acestei structuri se afla *hahambașa*, dublat de un *staroste*, administrator al comunității. În schimbul plății taxelor și impozitelor către vistierii celor două principate, comunitatea evreiască se bucura, pentru acea vreme, de o largă autonomie în ceea ce privește educația, justiția, practica religioasă, asistența socială. Această autonomie se va restrânge în secolul al XIX-lea, începând cu Regulamentele Organice, ceea ce va forța comunitățile evreiești să se organizeze în structuri mai mici, cu obiective punctuale: dezvoltarea unei școli, a unui așezământ religios, spitalicesc sau social.

În perioada interbelică, s-a constituit Uniunea Comunităților Evreiești din Vechiul Regat (1928). Evreii aveau un Șef-Rabin la București care reprezenta Comunitatea evreiască în Senatul țării. În 1930, credincioșii mozaici constituiau 4,3% din populația țării. Erau 922 de sinagogi și case de rugăciuni și 731 de rabini.

În 1937 a luat ființă Federația Uniunii Comunităților Evreiești din România, care a funcționat până în decembrie 1941, când activitatea ei a fost interzisă de regimul dictatorial condus de Ion Antonescu. Între 1942 și 1944, unicul for de conducere al evreilor din România creat și recunoscut de regimul antonescian a fost Centrala Evreilor din România (C.E.R).

După război, s-a înființat Federația Comunităților Evreiești din România, cu funcții deopotrivă culturale și comunitare. Federația Comunităților Evreiești din România desfășoară o activitate extrem de variată în ceea ce privește menținerea și promovarea identității culturale și religioase, asistență socială, marcarea momentelor tragice din istoria evreilor din spațiul românesc, după cum se poate observa de pe site-ul acesteia: <https://www.jewishfed.ro/>. Conform recensământului din 2021, comunitatea evreiască număra 2378 de persoane, dintre care 906 în municipiul București.

Un loc esențial în cadrul acestei activități l-a deținut „*Revista Cultului Mozaic*”, care a apărut bilunar între 1956 și 1995, fiind înlocuită, din acel an, cu „*Realitatea Evreiască*”.

„*Realitatea Evreiască*”. Inițial, revista a apărut în patru limbi (română, engleză, ebraică și idiș), cu un tiraj de câteva mii de exemplare, difuzat în țara și străinătate. „*Revista Cultului Mozaic*” a fost singurul periodic cu o secțiune ebraică din Europa de Est, în perioada postbelică și se expedia în peste treizeci de țări, către comunitățile evreiești de acolo.

Bibliografie selectivă:

Cajal, Nicolae, Kuller, Hary, coord. *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, București, 1996, în https://biblioteca-digitala.ro/reviste/carte/CSIER/dl.asp?filename=contributia-evreilor-romania-cultura-civilizatie_1996.pdf

Evreii în societatea și conștiința istorică românească, Centrul pentru studiul istoriei evreilor din România, București, 2003, în <https://biblioteca-digitala.ro/?pub=1834-evreii-in-societatea-si-constiinta-istorica-romaneasca>

Evreii din România în texte istoriografice. Antologie, Editura Hasefer, București, 2004, în https://biblioteca-digitala.ro/reviste/carte/CSIER/dl.asp?filename=evreii-romania-texte-istoriografice_2004.pdf

Martiriul evreilor din România 1940-1944. Documente și mărturii, Editura Hasefer, București, 1991, în <https://www.csier.ro/index.php/publicatii/carti>

Federația Comunităților Evreiești din România. Cultul Mozaic: <https://www.jewishfed.ro/>
 „*Realitatea Evreiască*”: <https://www.jewishfed.ro/>

C. Personalități evreiești care au marcat cultura și știința română

Începând din secolul al XIX-lea, odată ce au căpătat acces, pe de o parte, la educație publică, și pe de alta, la un număr de profesii și meserii noi, o serie întregă de personalități evreiești s-au remarcat în diverse domenii culturale și științifice.

În matematică s-au remarcat David Emmanuel, Ernest Abason, Simion, Jacques și Maximilian Sanielevici, Solomon Marcus, Adolf Haimovici.

Matematicianul sefard Ernest Abason s-a născut la București în 1897 și a studiat la Școala Superioară de Poduri și Șosele (ulterior Institutul Politehnic București) dar și la Facultatea de Științe a Universității din București, absolvindu-le pe amândoua în 1921. A fost discipolul lui Traian Lalescu (care a fost, la rândul lui, discipol al celui alt mare matematician sefard, David Emmanuel). Împreună cu Martin Bercovici, Abason a înființat, cu aprobarea Ministerului Educației Naționale, un „Curs de pregătire tehnică” pentru tinerii evrei pe care legile fasciste i-au exclus de la cursurile de zi din învățământul de stat și de la certificatele de stat. Abason s-a numărat printre primii autori din lume care au abordat domeniul funcțiilor periodice. A avut o contribuție originală în domeniul aplicației lor în fizică, mecanică și electricitate. Pentru meritele sale a fost decorat cu ordinul „Coroana României” în grad de ofițer în 1931. Abason a publicat peste 150 de lucrări în domeniul matematicii pure și aplicate, multe dintre ele în importante reviste internaționale de specialitate precum „Buletinul Societății Matematice Americane”. A murit în 1942.

Alexandru Sanielevici, expert de renume internațional în fizica nucleara, s-a născut la București, în anul 1899. A studiat fizica și chimia la Universitatea din Iași, obținând diploma de licență în ambele domenii. Ulterior a urmat și a absolvit Universitatea Politehnică Galileo Ferraris din Torino. În 1931 a obținut o bursă care i-a permis să-și continue studiile la Paris, unde a fost angajat la Institutul Radium, condus la vremea aceea de Maria Skłodowska Curie. În 1948 a obținut un post de profesor la Departmentul de Radioactivitate al Facultății de Matematică și Fizică a Universității din București, unde a putut astfel să deschidă primul laborator român de radioactivitate, iar în 1955 a fost numit membru corespondent al Academiei Române. În paralel, Sanielevici a condus Departamentul de Radiații al Institutului de Fizică din București, unde a făcut cercetări în domeniul spectroscopiei nucleare și radioactive și a lucrat în domeniul energiei atomice la Institutul de Fizică Atomică din București.

În domeniul chimiei pot fi menționați Lazăr Edeleanu, Solomon Sternberg, Radu Grigorovici.

În medicină au avut contribuții importante Iuliu Barasch, Arthur Kreindler, Oscar Sager, Simion Iagnov, Benedict Menkeș, Maximilian Popper, Leon Ghelerter. De asemenea, Otilia Moscuna, poate fi considerată inițiatoarea învățământului special pentru copiii cu deficiențe mintale iar Nicolae Cajal a fost un virusolog de renume mondial.

În zoologie s-a remarcat un alt membru din familia Sanielevici, respectiv Emil Sanielevici.

În arhitectură pot fi menționați Leon Schwartz (zis și Leonida Negrescu, Hermann Clejan, Mihail Herman Doliner, Marcel Maller, Edwin Reininger, Jean Monda, Marcel Locar, Boris Zilberman, Horia Maicu, Grigore Hirsch, Herman (Harry) Stern, Leon Garcia, Dorian Hardt, Vily Juster, Mihail Caffé, Aron Solari Grimberg, Mauriciu Grunberg, Dori Galin Gorlinger, Leon Stern, Leon Srulovici, Leon Sillion, Sandy Herivan, Isac Mahler, Isac Gluckman, Robert Glasberg, Leopold Medilanski, Ion Mandi, etc.

În ceea ce privește arta s-au remarcat C.D. Rosenthal, Barbu Iscovescu, Marcel Iancu, Tristan Tzara, Iosef Iser, Max Herman Maxy, Victor Brauner, Idel Ianchelevici, Isidor Isou, Iosef Ross, Arthur Mendel, Iosef Steurer, Solomon Sanielevici, Iosef Berman, Nicolae Vermont, Reuven Rubin, Arthur Segal, Jules Perahim.

În muzică pot fi menționați Abraham Levy Ivela, Mauriciu Cohen Lânaru, Dan Mizrahi. Clara Haskil, pianistă născută în familia Haskil-Moscuna, formată la Conservatorul din Viena și Paris, a susținut numeroase turnee cu cei mai renumiți dirijori ai vremii, iar concertele sale

erau un eveniment al vieții culturale pariziene, elvețiene și românești. Alături de aceasta mai pot fi menționați și Jean Feder, N. Mishonozniki, Anatol Vieru, Alberto della Pergola, Harry Brauner, Laurențiu Profeta, Aurel Giroveanu, Henri Mălineanu, Edmond Deda, Alexandru Mandy, Aurel Felea, Aurel Storin, Elly Roman, Iosif Octavian Sava, Silvia Marcovici, Miriam Marbe, Malou Joseph, Filip Lazăr

În literatură și critică literară s-au remarcat Mihail Sebastian, Alexandru Vona, Isac Peltz, Iosef Netzler, Steuerman Rodion, Marcel și Felix Aderca, Constantin Dobrogeanu Gherea, Eugen Relgis, Ilarie Voronca, Sașa Pană, Ion Călugaru, Ion Pribeagu, Benjamin Fundoianu, Paul Celan, Henric Sanielevici, Vladimir Colin, Horia Aramă, Haralamb Zincă, Ovid S. Crohmălniceanu, Aurel Baranga, Zigu Ornea, Nina Cassian, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Radu Cosașu, Oscar Lemnaru.

În domeniul lingvisticii și al folclorului pot fi amintiți: Ion Aurel Candrea, Moses Gaster, Hariton Tiktin, Lazăr Șăineanu, Jacques Byck, Alexandru Graur, Iancu Fisher, Nina Façon, Yves Goldenberg. Filologul și lingvistul Alexandru Graur s-a născut în 1900, la Botoșani, sub numele de Alter Brauer. În 1924 a primit o bursă de la Ministerul Instrucțiunii Publice, care i-a permis să plece la Paris, unde și-a continuat studiile cu Antoine Meillet și alți reprezentanți importanți ai școlii franceze de lingvistică până în 1929, când a absolvit École Pratique des Hautes Études și a obținut titlul de doctor de la Sorbonna, cu o teză despre lingvistica Indo-Europeana. Pe lângă predare și cercetare, Graur a avut, între anii 1945 și 1988, diverse emisiuni la radio în care îi învăța pe ascultători cum să scrie și să vorbească corect românește. A publicat numeroase studii și articole în reviste academice, dar și cărți de filologie clasică, gramatică, lingvistică, fonetică, fonologie, istoria limbii române, lexicografie, etimologie, onomastică, toponimie, ortografie, etc. care sunt folosite și astăzi. A fost membru al Societății Lingvistice din Paris din 1921, membru corespondent al Academiei Române din 1948 și membru plin din 1955, președinte al Secției de Științe Filologice, Literatură și Artă între 1974-1988, și membru fondator și președinte al Societății de Studii Clasice între 1958-1988.

În editarea de carte: Leon Alcalay, Simon Benvenisti, Iosef, Ralian și Igant Samitca.

În teatru și televiziune demn de a fi menționați au fost Maria Ventura, Alexandru Finți, Beate Fredanov, Sandu Eliad, Jean Mihail, Sandu Sticlaru, Mircea Crișan, Theodor Danetti, Rudi Rosenfeld, Nacht Stroe, Hero Lupescu, Moni Ghelerter, Titi Acs, Bițu Fălticineanu, Alexandru Stark, Andrei Bacalu, Manase Radnev, Leni Caler, Agnia Bogoslava.

În filosofie pot fi menționați Sorin Vieru, Ion Brucăr, Ion Banu

În domeniul economiei contribuții importante au avut Hillel Manoach, Solomon Halfon, Abraham Halfon, Solomon I. Halfon, Jacob Marmorosch, Jacob Loebel, Mauriciu și Aristide Blank, Herman Spayer, Menachem și Jacques Elias, Max Auschnitt, Jacob Neuschotz, Michel Daniel, Adolf Braunstein, Moritz Wachtel

În viața religioasă trebuie menționați marii rabini precum Haim Bejarano, Sabetay Djaen, Alexandru Șafran, Moses Rosen

Bibliografie selectivă:

Cajal, Nicolae, Kuller, Hary, *Contribuția Evreilor din România La Cultura și Civilizație*, Hasefer, București, 1996

Tudorancea, Anca, Waldman, Felicia, *Personaje și povești din Bucureștiul Sefard*, Noi Media Print, București, 2016

Waldman, Felicia, Ciuciu, Anca, *Istorie și imagini din Bucureștiul Evreiesc*, Noi Media Print, București, 2011

SUGESTII DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Competența generală 3. *Implicarea responsabilă și creativă în diverse contexte de viață prin respectarea convențiilor de comunicare*

Competența specific 3.2. *Raportarea critică la experiențele trecutului pentru promovarea unui comportament democratic.*

Activitatea de învățare: elaborarea unui proiect, sub formă de e-book și/sau audiobook, cu titlul **Poveștile unor personalități**, în vederea ilustrării rolului comunităților evreiești la dezvoltarea economică, socială, culturală și științifică a României.

Proiectul este o metodă didactică utilizată cu succes în evaluarea sumativă și foarte apreciată de elevi deoarece sunt puși în conexiune cu viața reală, cu specialiști din domeniu și implicați activ în elaborarea produselor finale. Realizarea acestuia sub forma unei cărți digitale, utilizând aplicația gratuită **Book Creator** (poate fi accesată la adresa <https://bookcreator.com/>), în care se pot combina texte, imagini, materiale audio și video pentru crearea unor povești interactive, duce și la dezvoltarea/consolidarea competențelor digitale.

Activitatea de învățare propusă are ca obiectiv dezvoltarea competenței specifice 3.2., consolidarea și evaluarea conținuturilor asociate, dar și promovarea dialogului intercultural în rândul tinerilor de diferite etnii, conștientizarea contribuției evreilor la dezvoltarea patrimoniului cultural și promovarea unor modele veritabile în contextul actual al relativizării moralei și promovării unor pseudo-valori.

Astfel, după parcurgerea temei din programă, elevii sunt împărțiți pe grupe, fiecare dintre acestea având responsabilitatea realizării unei prezentări despre o personalitate (din domeniile precizate sau altele):

- personalități care au contribuit la dezvoltarea **economiei**: Max Auschnitt, Aristide Blank, O. Kaufmann, Jacques Elias, Iacob Marmorosch ș.a.;
- personalități care au contribuit la dezvoltarea **științelor exacte**: **matematică** (David Emmanuel, Alexandru Froda, Solomon Marcus, Simion Sanielevici), **fizică** (Alexandru Sanielevici, Mihai Rosenberg) **chimie** (Lazăr Edeleanu, Solomon Sternberg), **medicină** (Iuliu Barasch, Nicolae Cajal);
- personalități care au contribuit la dezvoltarea **științelor umaniste**: **literatură, critică literară, estetică** (Ilarie Voronca, Mihail Sebastian, Zigu Ornea, Nina Cassian, Ovidiu Crohmălniceanu, Paul Cornea), **lingvistică, folclor** (Moses Gaster, Lazăr Șăineanu, Alexandru Graur, Iancu Fischer), **filosofie, istorie** (I. Brucăr, I. Bianu, Silviu Sanie, Carol Iancu);
- personalități care au contribuit la dezvoltarea **artelor**: **arte plastice** (Constantin David Rosenthal, Tristan Tzara, Marcel Iancu, Victor Brauner, Iosif Iser), **muzică** (Clara Haskil, Silvia Marcovici, Myriam Marbé).

Poveștile personalităților incluse în cartea digitală vor fi realizate respectând o structură, stabilită de profesor în colaborare cu elevii, precum cea menționată mai jos:

- prezentarea vieții private: locul nașterii, familie, studii, evenimente importante;
- menționarea principalelor opere/descoperiri științifice/realizări din domeniu economic sau care au contribuit la dezvoltarea patrimoniului cultural;
- prezentarea unei opere importante/descoperiri științifice/afaceri prospere;
- argumentarea, printr-un fapt istoric relevant, a afirmației conform căreia personalitatea evocată reprezintă un model pentru tânăra generație.

Ulterior constituirii grupelor și stabilirii structurii proiectului, profesorul recomandă o bibliografie minimală și menționează criteriile de evaluare: utilizarea limbajului istoric adecvat, respectarea structurii proiectului, relevanța conținutului istoric și a surselor istorice utilizate, ilustrarea adecvată, creativitate, întocmirea corectă a bibliografiei, colaborarea în

cadrul echipei/grupului, manifestarea unui comportament democratic, de acceptare și promovare a interculturalității, prezentarea proiectului.

Elaborarea proiectului prin utilizarea aplicației Book Creator se desfășoară pe parcursul a două ore de curs, în prima având loc etapa pregătitoare și debutul activității, în cea de a doua definitivarea produselor finale și prezentarea acestora (pentru încadrarea în numărul de ore, anumite etape ale proiectului pot îmbrăca forma temei pentru acasă). Pe parcursul derulării activității didactice, elevii sunt coordonați de profesor, care răspunde la întrebările elevilor, dă indicații suplimentare, gestionează situațiile în care aceștia nu ajung la consens.

Evaluarea se va realiza având în vedere următorul barem de notare:

a) **60 puncte** pentru **calitatea proiectului**, repartizate astfel: utilizarea limbajului istoric adecvat temei proiectului (**10 p**), respectarea structurii proiectului (**10 p**), relevanța conținutului istoric, a surselor istorice utilizate (**20 p**), ilustrarea adecvată cu imagini, fotografii, filme, axe cronologice etc. (**10 p**), creativitate, gradul de noutate adus prin proiect în abordarea temei (**5 p**), bibliografie corect întocmită (**5 p**);

b) **30 de puncte** pentru **atitudinea și comportamentul manifestat în timpul activității**, repartizate astfel: capacitatea elevului de a se informa și colaborarea în cadrul echipei/grupului (**10 p**), manifestarea unui comportament democratic, tolerant, de acceptare și promovare a interculturalității (**10 p**), comportamentul manifestat în timpul prezentării proiectului. Se acordă **10 puncte** din oficiu.

Bibliografie selectivă:

Cajal, Nicolae; Kuller, Hary, *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, București, 1996;

Iancu, Carol, *Emanciparea evreilor din România (1913-1919) de la inegalitate civică la drepturile de minoritate. Originalitatea unei lupte începând cu războaiele balcanice și până la Conferința de pace de la Paris*, București, Editura Hasefer, 1998;

Idem, *Evreii din România (1919-1938) de la emancipare la marginalizare*, București, Editura Hasefer, 2000;

Petrescu, Florin, *Istoria evreilor: Holocaustul* (manual pentru liceu) București, Editura Didactică și Pedagogică, 2007;

Rosen, Avram, *Contribuția evreilor la progresul industrial în România interbelică*, București, Editura Hasefer, 2002.

